

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת (טור) ל"ו כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א - תשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונה** - רבו; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** - מצרף; **תבר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונה רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקש; השלישי: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** - דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: **פיר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובתו"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

רביע - הרביע מציינ בין היתר ענין של ארבע. מקורות: **במדבר בלק כג**; **את-רבע ישראל** - **תרגום יונתן**, **תרגום אונקלוס** **דעם תדא מן ארבעתי משיקתא דישראל**, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל. **שמות תרומה כז**: **א: רביע יהיה המזבח בבלי זבחים סב**, **רביע הנאמר בגמרא רבע בעל שתי משמעויות אחת כפשוטו ואחת יוצאת מפשוטו של מקרא** - מרובע ורבוץ.

1.1 במדבר בלק כב,ב

במדבר בלק כב,ב:

ס וַיִּרְא בַּלַּק בֶּן-צְפּוֹר אֶת כָּל-אֲשֶׁר-עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרֵי:

אפשר כי תבנית הטעמים **את** - תביר, ממעט מהתוכן **כל-אשר-עשה ישראל** - מרכא טפחא, כי משמע **מהזוהר** ע"פ **מתוק מדבש** שראיתו וידעתו של בלק לא היו עצמיים טבעיים, אלא (א) ראייה רוחנית באמצעות חכמה חיזונית מקצה חכמת הכוכבים, איצטגונות וידוע שזאת ראייה משובשת וכפי השגת האדם העוסק בה. (ב) ראייה באמצעות צפור כשפים עשויה כסף וזהב שהיתה מעבירה ידיעות מוגבלות ממלאך שנפל משמים לארץ, ומכוח הכוכבים רמזים בצפצופים רבים שהתפרשו לכאן ולכאן. (ג) פעם ראה שכנפי הצפור נשרפו באש של כוח קדושה שמבטלת את כוח הפריחה והכשפים והבין שאין שום כוח מועיל נגד ישראל. כמו-כן תבנית הטעמים **את** - תביר, ממעט במובן של החלשה של כל המיוצגים בתוכן **כל-אשר-עשה ישראל** - מרכא טפחא, יתור לרבות להחלשה ע"פ **ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק** את השרים וכוחות הטומאה העליונים והשרים וכוחות הטומאה התחתונים המיוצגים במיוחד ע"י סיחון שכוחו היה נגד קדושת התורה. ישראל כבשו מהאמורי החיות והניצוצות קדושות שהיה להם מהשורש מלעילא, וזה ירומו ב-**ישראל** טעם טפחא גם בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **לאמרי** לקבל חיות ושפע שהיה עד עתה שבוי לאמורי.

לאמרי - סלוק, מגביל את ידיעת בלק לעבר בלבד מה שנעשה כבר לאמרי, אבל ידיעת העתיד מה שיעשה למדין שבלק היה אחד מחמשת נסיכיו לא התגלה לו. ע"פ **זוהר בלק דף קצ** מדין יעצו לשכור את בלעם כנגד משה, וכיון שראו שבלעם לא יכול לקללם, לקחו עצת בלעם לבלק להכשיל ישראל בונות, והפקירו נשותיהם ובנותיהם יותר מבנות מואב, וכל המיכשול ממדין היה, כאשר לעם ישראל לא היה כל תביעה ממדין. כאשר ישראל נקמו נקמתם מהמדינים בלק נהרג ולא ראה בהחרמה הגדולה שישראל החרימו את מדין, מה שבלק כמלך מואב יגר שיעשו ישראל למואב.

במדבר בלק כג,ג: וַיִּנָּר מוֹאֵב מִפְּנֵי הָעָם מֵאֵד פִּי רֶב־הוּא

וַיִּקְרַן מוֹאֵב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וינר מואב - קדמא ואולא, ענין מרכזי, המלמד, שממנו נמשך השאר

במדבר רבה (וילנא) פרשה כ ג כתיב **וינר מואב** מהו ויגר כשהיו ישראל נראין לעמונים נראין עטופים לשלום ולמואבים נראים מזויינין למלחמה שכן כתיב **(דברים ב) וקרבת מול בני עמון אל תצורם כל מין צרה**, אל תצר להם ואל תתגר בם כל מין גירוד (כי אמא שלהם היתה צנועה וקראה לבנה בן-עמי) ולמואב אמר **אל תצר ואל תתגר בם מלחמה** מלחמה אי אתה עושה אבל מה שאתה יכול לחטוף מהן חטוף ולכך נראין מזויינין למואב (כי אמא שלהם קראה שם בנה מואב, פרסמה כי בנה מאביה) והן נאגרינ לעריהם שאין ויגר אלא לשון אסיפה

ומפני ראתן את ישראל ע"פ **אור החיים** מואב צריכים לעצת מדין ולזה נכנעו להם והמליכו נסיכם, אע"פ ששנאו זה את זה כפי **רש"י** ב-**(כבד) אל זקני מדין** - והלא מעולם היו שונאים זה את זה, שנאמר: "המכה את מדין בשדה מואב" **(בר' לו, לה)** - שבאו מדין על מואב למלחמה? אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם.

במדבר בלק כב,ד: וַיֵּאמֶר מוֹאֵב אֶל-זַקְנֵי מִדְיָן עֲתָה יִלְחָכוּ הַקְּהָל־אֶת-כָּל-סְבִיבֹתֵינוּ כַּלְחָד הַשּׁוֹר אֶת יִרְק הַשְּׂדֶה

וּבַלַּק בֶּן-צְפּוֹר מִלֶּךְ לְמוֹאֵב בַּעַת הַהוּא:

ויאמר מואב - קדמא ואולא ... **עתה ילחכו הקהל** - גרשיים מהפך פשטא, לפי השיטה המציעה נקודות קשר בין טעמי המקרא לתורה שבע"פ, מוצע לומר כי תבנית הטעמים הזאת היא כתבנית הטעמים של **ויאמר ה'** ... **תסגר שבעת ימים (במי בהעי יב, יד)** במעשה דיבור מרים ואהרן במשה. ועונשה של מרים נדרש בקל וחומר דיו לבא מן הדין (היינו הלמד נדוי מה) להיות כנדון (היינו המלמד נדוי מאביה).

נאמר ב-**[במדבר רבה (וילנא) פרשה כ סי' ב']** ד"א ויגר לשון יראה שהיו מתיראין שראו כל האומות ביד ישראל שבא סיחון ונטל (חלק מ) ארץ מואב (ויצר חיץ בין מואב ועמון) והוא נלחם במלך מואב הראשון ועוג נטל כל ארץ בני עמון שנא' (דברים ג) כי רק עוג מלך הבשן וגו' באו ישראל ונטלוהו משניהם שאין בו עוולה והיו אלו רואין את ארצם ביד ישראל והיו אומרים לא אמר להם הקב"ה כי לא אתן לך מארצו ירושה הרי ארצנו לפניהם לכך היו מתיראין, (כיבוש חלק מארץ מואב בידי סיחון וכיבוש חלק מארץ עמון בידי עוג הסיר את האיסור של כיבוש חלקי ארץ אלו ע"י בני ישראל וכיבוש זה לא היה עוולה למואב ועמון כי לא מהם נכבש) דיו לבא מן הדין אלו המואבים להיות כנדון אלו סיחון ועוג. מה סיחון ועוג שהיו חזקים ממואב ועמון וכבשו ממואב ומעמון, נפלו לפני בני ישראל, קל וחומר שגם מואב ועמון החלשים מהם יפלו לפני בני ישראל.

ועוד דרך ללימוד בקל וחומר מובאת ב-**[במדבר רבה פר' כ' סי' ד']**: מה שור כוחו בפיו, אף אלו כוחן בפיהן, מה שור כל מה שמלחך אין בו סימן ברכה, אף אלו כל אומה שנוגעים אין בהם סימן ברכה. מה שור מנגח בקרניו, אף אלו מנגחין בתפלתן וגו' השור הוא המשל המלמד שהורס בפיו כל מה שמלחך, כך הנמשל כוחם של ישראל בפיהם ותפילתן להרוס כל אומה שנוגעת בהם. וכאן באה המסקנה השגויה של מואב **ככעין קל וחומר**, כוחם של ישראל בא ממנהיגם שכוחו בפיו, קל וחומר שגם מואב צריכים כנגדם אדם בעל כוח בפיו כפי **[רש"י]** מנהיגן של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו, אמרו לו אין כחו אלא בפיו אמרו אף אנו נבוא עליהם באדם שכוחו בפיו.

דיו לבא מן הדין אלו מואב שיהיה כוחם בפה, להיות כנדון אלו בני ישראל שכוחן בפיהן כמו משל השור שכוחו בפיו.

ב"ה טוב טעם ודעת (מטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרעא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טרקא** = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק I** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **חלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב ע"פ.

דעת זקנים מבעלי התוספות עתה ילחכו הקהל - לא היו יראים אלא שלא יהיו שוללים ובוזים **את-כל סביבתינו** ולהכי נקט לשון לכיחה. אבל לא היו יראים שכבר הזהיר הקב"ה אל תצר את מואב. **עתה ילחכו הקהל** - גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, כפי' דזמבה"ת לא יראו לחייהם אלא לרכושם בלבד. **את-כל סביבתינו** - מונח אתנה במלים מוקפות, כעין ריבה וריבה את הכל, כפי' דזמבה"ת לא יראים אלא שלא יהיו שוללים ובוזים את כל סביבותינו

את-כל סביבתינו פלחך השור – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין בנין אב או כעין דבר החוזר וקורה, וזה כנאמר ב- **במדבר רבה (וילנא) פרשה כ (א)** אמרו (המואבים שבני ישראל) ירדו למצרים לגור (באופן זמני) ואחזו אותה (ובסוף רוקנו אותה).... המואבים חששו שבני ישראל ירוקנו גם את רכושם כמו שרוקנו את מצרים, החרימו את ערד ועמלק בערד, את סיוחן את עוג

במדבר בלק כב,ה:
וישלח מלאכים אל-בלעם בן-בער פתורה אשר על-הנהר ארץ בני-עמו לקרא-לו לאמור הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את-עין הארץ והוא ישב ממלי:
ע"פ תיב"ע - בלעם הוא לבן, ובמקורות אחרים הוא בן בעור בן לבן ואפשר אף צאצא יותר רחוק. **פתורה** – תלישא-גדולה בתפקיד מקור. פתור נמצאת בפדן ארם על הפרת, מקור בני ישראל (טט - מרבקה אשת יצחק) ומבנות לבן נשות יעקב. ע"פ **ספר הפרשיות הרב כיטוב** - בלק מקורו במשפחת נחור וזה פירוש **רש"י** לארץ בני עמו – היינו למקורו של בלק. **לאמור** – רביע, אפשר ששלחו לבלעם ארבעה טיעונים מדוע עליו לבוא (א) **הנה** –תלישא-גדולה, בתפקיד מחיצה **עם יצא ממצרים** - מונח מהפך פשטא טט – לפי כשפי בלעם תלישא-גדולה תרמו למחיצה שהעמיד לבל יצא עם ישראל ממצרים, ובלק מטיל אחריות על בלעם שכשפיו במצרים לא הועילו, תלישא-גדולה בתפקיד - תלש - בטל כח הכשפים שאמור היה לפעול לעולם, ולכן עליו לבוא ולעזור למואב מפני בני ישראל. מונח מהפך פשטא - נתהפכו שני ענינים,

- א'א' לבל יוכל עבד לברוח ממצרים - והנה יצאו עבדים רבים, וערב רב שהצטרף לבני ישראל
 - א'ב' והיה מובטח כי לעולם לא יצא עם ישראל ממצרים והנה ישראל יצאו
- (ב) **הנה כסה את-עין הארץ** - מהפך פשטא מונח זקא-קטן, כפי' **אור-החיים** נתכוון גם כן **נגד** מה שיעץ עליהם במועצותיו הרעים (ב'א') למען ענותו למעטם (ב'ב') גם להרוג זכוריהם ולשחת הבנים הנה הוא **הפך הדברים** שלא מלבד שלא נתמעט אלא אדרבא נתרבה עד מאד הוא אומרו **הנה כסה את-עין הארץ**.

במדבר בלק כב,ז:
וילכו זקני מואב וזקני מדון וקסמים בידם ויבאו אל-בלעם וידברו אליו דברי בלק:
וילכו - קדמא ואולא במלה אחת, מואב ומדין באמצעות **זקני מואב וזקני מדון** בתפקיד השתוו ביניהם, השלימו ביניהם **רש"י כב,ז ויאמר מואב אל-זקני מדון** - ... אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם וגו'
דעת זקנים מבעלי התוספות וילכו זקני מואב. **בפרק חלק, בבלי סנהדרין** תנא מואב ומדין לא היה שלום ביניהם לעולם, משל לשני כלבים שהיו בעדר והיו שונאין זה לזה ובא הזאב על אחד מהם אמר אם אין אני עוזרו למחר יבא עלי, הלכו להם שניהם והרגו הזאב. אמר רב משרשיא היינו דאמרי אינשי שונרא וכרכושא (פי' חתול וחולדה) עבדו הלולא מתרבא דביש גדא. (עשו סעודה מחלב של גדי שאיתרעה מזלו, היינו השלימו ביניהם במצאם טרף שלא עמד בפניהם)

וילכו - קדמא ואולא במלה אחת **זקני מואב וזקני מדון** - מהפך פשטא מונח זקא-קטן. זקני מואב לא היו חכמים כמו זקני מדון, כי ע"פ **רש"י** זקני מדון אמרו אם ידחנו (בלעם משמע כי) אין בו תועלת. לפיכך כאשר אמר להם לינו פה הלילה אמרו אין בו תקוה, הניחוהו והלכו להם וישבו שרי מואב עם בלעם. בשעה שהלכו אל בלעם, זקני מדון **השתוו** לזקני מואב. אבל זקני מדון החכמים הכינו מבחן לבלעם וכאשר ראו שדחם כפי מבחנם ידעו שאין בו תועלת. אבל זקני מואב שלא היו חכמים כמו זקני מדון לא הבחינו בכך.

במדבר בלק כג,י: מי מנה עפר יעקב ומספר את-רבע ישראל תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו:
[תרגום יונתן] (במ' בלק כג,י) וְהָיָה כִּי יִבְרַח יַעֲקֹב מִיַּד הַכְּנַעֲנִים וְיִשְׂרָאֵל הָיוּ עֹרְלֵתְהוֹן וְטַמְרִין בְּעַפְרָא דְמַדְבְּרָא אָמַר מֶאֱמָר מֶאֱמָר לְמַמְנִי וְכֹתֵמָא חֲסִינְיָא הָאֵלִין וְסָכוּם עֹבְדֵי טַבְיָא דְעָם תְּדָא מִן אַרְבְּעֵי מִשְׁרִיתָא דְיִשְׂרָאֵל אָמַר בְּלַעַם רְשִׁיעָא אֵין קְטָלִין יְתִי בֵית יִשְׂרָאֵל פְּסִיפָא כְּבַר מְבַשְׂרָנָא דְלִית לִי חוּלְקָא לְעַלְמָא דְאֵתִי בְרַם אֵין מִיִּתְנָא מוֹתָא דְקְשִׁיטִין לְוַאי דְתִיָּהי סוֹפִי פְּזַעֲרָא דְכָהוֹן: **[אונקלוס] (במ' בלק כג,י)** מִן יְכוּל לְמַמְנִי דְעַדְקִיא דְבֵית יַעֲקֹב דְאִמִּיר עֲלֵיהוֹן יִסְגוּן כְּעַפְרָא דְאִרְעָא אוּ חַדָּא מְאַרְבַּע מִשְׁרִיתָא דְיִשְׂרָאֵל תַּמּוֹת נַפְשֵׁי מוֹתָא דְקְשִׁיטוּהִי וְהִי סוֹפִי כוֹתְהוֹן:
את-רבע ישראל – **[תרגום יונתן]** דְעָם תְּדָא מִן אַרְבְּעֵי מִשְׁרִיתָא דְיִשְׂרָאֵל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל.
את-רבע ישראל – **[תרגום אונקלוס]** או חדא מארבע משריתא דישראל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל.
אם כן מלת **רבע** בעלת קשר למספר ארבע, במובן של אחד מארבע (רביעית). לכן אפשר כי גם המילה רביע בעלת שורש בלשון הקודש ומשמעה ארבע, ולא רק בלשון ארמית בה משמעה רובץ, רבוץ.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביר; **מונח** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, בצמת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לְטוֹבַת הַבֵּית הַנוֹשֵׂא יוֹצֵגוּ מִיַּד פְּעַם חֶלֶק מֵהַטְעָמִים שֶׁבַחֲנָךְ (חוֹץ מִסְפְּרֵי אִיּוֹב, מִשְׁלֵי, תְהִלִּים), לְפִי תַּפְקִידֵיהֶם לְפִי הַהֲשֵׁרוֹת.

1.2 במדבר בלק כב,

במדבר בלק כב:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-הָאֱלֹהִים בְּלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב שְׁלַח אֵלַי:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-הָאֱלֹהִים בְּלֶק – ר"ת ובאה"ב = בבוא"ה, אפשר מרמז לאופן הנבואה לבלעם.

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם, צירוף מלים זה הוא הראשון מתוך שמונה פעמים בפרשה, חמש פעמים בהקשר עם בלק.

אפשר כי מספר שמונה מרמז לענין שמעבר לטבע, אפשר כי מספר חמש מרמז לחמש גבורות.

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם – מרכא טפחא, יתור לרבות (א) הרבה להתחכם, (ב) הרבה להתגאות.

(א) **מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מה ד' שגו ברואה אלו הן. אדם. וקין. בלעם. וחזקיהו. ... בלעם שגה**

ברואה שנאמר (**במ' בלק כב,ט**) **וַיִּבֶא אֱלֹהִים אֶל-בַּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ: וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-הָאֱלֹהִים** וגו'

(ארבעה טעו בחשבם שפניית ה' אליהם מראה שכביכול אינו יודע הכל, ובאמת פתח להם פתח לחרטה ולחזור בתשובה, אבל בלעם הרבה להתחכם).

(ב) **במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ ... ד"א מי האנשים האלה עמך ויאמר בלעם בלק בן צפור התחיל מתגאה ואמר אף על פי שאין אתה מכבדני ואין אתה מוציא לי שם בעולם המלכים מבקשים אותי, וגו'**

בבלי בבא בתרא טו,ב ... מיתיבי: שבעה נביאים נתנבאו לאומות העולם, ואלו הן: בלעם ואביו, ואיוב, אליפז התימני, ובלדד השוחי, וצופר הנעמתי, ואליהוא בן ברכאל הבזי! (א"ל) וליטעמך, אליהוא בן ברכאל לאו מישראל הוה? והא כתי' ממשפחת רם! אלא אינבוי אינבוי לאומות העולם, ה"נ איוב אינבוי אינבוי [לאומות העולם]. אטו כולהו נביאי מי לא אינבוי לאומות העולם? התם עיקר נביאותיהו לישראל, הכא עיקר נביאותיהו לאומות העולם.

תוספות מסכת בבא בתרא טו,ב בלעם ואביו - כדאמר במגילה (דף טו.) כל ששמו ושם אביו נבכיותא בידוע שהוא נביא בן נביא.

תורה תמימה הערה ג) ... כ"מ' בסוגיא כאן דבעור הוא לבן הארמי, וכפי הנודע היה לו ללבן חזון בנבואה כמבואר במקומו בפ' ויצא שהתראה ה' אליו ודבר אתו, אך צ"ע בזה במש"כ בדרשה הקודמת דחשבון זה הדרורות תמוה יעו"ש, אכן אין משיבין על הדרוש. ... וב-תורה שלמה ברו' וישלח מביא בשם ספר הישר כי בעור הוא בן לבן הארמי

הָאֱלֹהִים – גי' הוי' אדנ"י והוא רחמים בדין, שהקב"ה נתן נביא לאומות העולם במדרגת נבואה גבוהה,

הָאֱלֹהִים – אתנה, מגביל שאומות העולם קבלו נביא להביאם לקיום שבע מצוות בני נח וליתן להם רחמים בדין, והוא קלקל.

בְּלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים מצטרפים, כאן בלק שהיה מדיני הצטרף אל מואב לגרום עולה לישראל. וכן הוא **במדבר בלק כב,ד: וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל-זִקְנֵי מִדְיָן עֹתָהּ וַלְחִכּוּ תִּקְהַל אֶת-כָּל-סְבִיבֹתֵינוּ בְּלַחֵךְ הַשּׁוֹר אֶת יֶרֶךְ הַשָּׂדֶה וּבְלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב בָּעֵת הַהִוא:**

וּבְלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב בָּעֵת הַהִוא – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים מצטרפים, כאן בלק שהיה מדיני הצטרף אל מואב לגרום עולה לישראל.

במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ

וּבְלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב בָּעֵת הַהִוא והלא מתחלה נס"ך היה שנא' (במדבר לא) את אוי ואת רקם (**ילקוט שמעוני רמז תששה** ואת צור ואת חור ואת רבע נסיכי מדין) אלא משנהרג סיחון המליכוהו תחתיו בעת ההיא שגרמה לו שעה.

מדרש אגדה (בובר) במדבר פרשת בלק פרק כב

וּבְלֶק בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּדֶ מוֹאָב בָּעֵת הַהִוא. שלא היה ראוי למלכות, אלא לפי העת המליכוהו מואבים עליהם:

במדבר בלק כב,א:

הִנֵּה הָעָם הֵיכָא מִמְצֵרִים וַיִּכַּס אֶת-עֵינֵי הָאָרֶץ עֹתָהּ לֶכֶה קָבֵה-לִּי אֹתוֹ אוֹלֵי אוֹכְלֵי הַחֶלֶקֶם בּוֹ וַנְּרַשְׁתּוּ:

המלה **הִנֵּה** – משמשת בין היתר ללמד על חידוש וגילוי דבר נסתר, אבל טעם המלה **הִנֵּה** – מהפך, מהפך ומסתיר מהגלוי מהפך מדרך רגילותו או הפשט, דבר המתואם עם **אור החיים** מסתיר כוונתו מהפך פשטא בתפקיד יצא מרגילותו

במדבר בלק כב,כג:

וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת-מִלְאָךְ ה' וַיִּצַב בְּיָרְךְ וַיַּחַרְבּוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ וַתֵּט הָאֵתוֹן מִן-הַיָּרְךְ וַתִּלָּךְ בַּשָּׂדֶה וַיִּדָּךְ בַּלְעָם אֶת-הָאֵתוֹן לַהֲפֹתָהּ הַיָּרְךְ:

וַיַּחַרְבּוּ (מהפך) **שְׁלוֹפָה רש"י** בלעם תפס אומנות ישראל בפה המלאך תפס אומנות עשו בחרב

וַתֵּט (מהפך) **הָאֵתוֹן מלב"ם** רגילותה להיות מונגהת וכאן נטתה מעצמה

וַיִּדָּךְ (מהפך) **בַּלְעָם טטוד"ל** מן המפרשים מובן ששינה מרגילותו שאף פעם לא היכה אותה

במדבר בלק כב,כז: וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת-מִלְאָךְ ה' וַתַּרְבֵּץ תַּחַת בַּלְעָם

וַיַּחַר אֶת בַּלְעָם וַיִּדָּךְ אֶת-הָאֵתוֹן בַּמִּקְל:

וַתֵּרָא הָאֵתוֹן – מהפך פשטא, שלא שייד לבהמה - לאתון לראות מלאך שהוא השגה שכלית של האדם בלבד .

רמב"ן - כב כג מלאכי ה' השכליים הנבדלים לא יראו לחוש עיניים כי אינם גוף נתפש במראה וכאשר יראו לנביאים ישיגו אותם במראות הנפש המשכלת כאשר תגיע למעלת הנבואה או למדרגה שתחתיה אבל שיושגו לעיני בהמה אי אפשר על כן תוכל לפרש ותרֵא האתון כי הרגישה בדבר מפחיד אותה כאילו באים לשחוט אותה... ובנס הדבור אמרה ההסכן הסכנתי וכו' ולא הזכירה מלאך כי לא ראתה וכו'

מלב"ם ישעיהו ו פעל ראה באלקות היינו השגה שכלית ולא ראייה ממש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי: מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי: דרנא – מצרף: תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתרש"פ.**

במדבר בלק כב,כח:

וַיַּפְתַּח ה' אֶת-פִּי הָאֱתוֹן

וַיֹּאמֶר לְבַלְעָם מַה-עֲשִׂיתִי לָךְ כִּי הִפִּיתֵנִי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלָיִם:

את-פִּי הָאֱתוֹן בבלי פסחים נדא, והא תניא: עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, אלו הן: באר, והמן, וקשת, כתב, ומכתב, והלוחות, וקברו של משה, ומערה שעמד בו משה ואלהיו, פתיחת פי האתון, ופתיחת פי הארץ לבלוע את הרשעים.

במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ ... וַיַּפְתַּח ה' אֶת-פִּי הָאֱתוֹן להודיעו שהפה והלשון ברשותו שאם בקש לקלל פיו ברשותו,

מדרש תנאים לדברים פרק לג ... ופתיחת פי האתון שקיללה את הרשע

את-פִּי הָאֱתוֹן – מרכא אתנח, רבוי והגבלה, אפשר שפי האתון, היינו הדיבור של האתון שהתרבה בין עשרה הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, התרבה לצורך מוגבל אל המקרה שאם בלעם יקלל אזי האתון תקללו.

וַיֹּאמֶר לְבַלְעָם – מהפך פשטא - מהפך הפשט שאין רגילות לבהמה לדבר,

במדבר בלק כב,כט:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְאֱתוֹן כִּי הִתְעַלְלַת בִּי

לִי יֵשׁ-חֶרֶב בְּיָדִי כִּי עָתָה תִּרְגַּמְתִּיךְ:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם – מהפך פשטא - מהפך הפשט שאין רגילות לאדם לענות לבהמה, וגם לא צדקו דבריו כי לא התעללה בו אלא להצילו **לִי יֵשׁ-חֶרֶב** – מהפך פשטא - מהפך הפשט שאין רגילות לבלעם לצאת בהרב, והוא משתבח בלשונו ולבהמה הוא צריך חרב.

במדבר בלק כג,ג: **וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְבָלַק הֲתִנְצֵב עַל-עֲלִיתְךָ**

וְאֵלֶיךָ אוֹלִי יִקְרָה ה' לְקַרְאֲתִי וְדָבַר מַה-יִרְאֵנִי וְהִנְדַּתִּי לָךְ וַיִּגְלֶה שְׁפִי:

הֲתִנְצֵב עַל-עֲלִיתְךָ (זרקא סגול) **אוֹלִי** (גרשיים) **יִקְרָה** (מהפך) **ה' לְקַרְאֲתִי רש"י** שרגילותו לדבר עמו בלילה, שאינו רגיל לדבר עמו ביום, וה' לחיבבות וחשיבות ישראל דבר עמו ביום.

במדבר בלק כב,ל:

וַיֹּאמֶר הָאֱתוֹן אֶל-בַּלְעָם הֲלוֹא אֲנֹכִי אֶתְנֶה אֲשֶׁר-רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכַּן הִסְפַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לָךְ כֹּה

וַיֹּאמֶר לֹא:

מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכַּן הִסְפַּנְתִּי – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, הרבה שאלות ותשובות ובפסוק רק שאלה ותשובה אחת כנלמד ב-**בבלי ע"ז ד,ב**, וכן ב-**תיב"ע** וב-**פי' יונתן**, מכיל תוכחות ושאלות האתון ותשובות השלילה של בלעם לכל שאלה.

וַיֹּאמֶר - טפחא **לֹא** - סלוק, מרבה תשובות שלילה של בלעם לאתון, אף שכתוב אומרו פעם אחת. ועוד הטפחא מנתק **וַיֹּאמֶר** מ-**לֹא** סלוק בתפקיד הגבלה, היינו שנסתמו טענותיו (חכמתו) כי לא אמר לאתון דבר אחר פרט למלת **לֹא**.

אֶל-בַּלְעָם הֲלוֹא – רביע תלישא-קטנה, אפשר שמרמז לארבעה תפקידי תלישא, כגון שנות חייו, התימרות בלעם לדעת רגע זעם, התימרות בלעם לעקור אומה שלמה בלשונו (תנחומא ט) (תורה שלמה קסב) מתפאר להשמיד עמים בפיו,

הֲלוֹא - תלישא-קטנה, בתפקיד שיעור, כגון אורך חיי בלעם, **תורה שלמה [קסד] מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה**, הא למדת שלא היה זקן שהאתון גדולה ממנו. (תנחומא ט)

בבלי סנהדרין קוב,ב

אמר ליה ההוא מינא לרבי חנינא: מי שמיע לך, בלעם בר כמה הוה? אמר ליה: מיכתב לא כתיב, אלא מדכתיב, (תהלים נ"ה) אנשי דמים ומימה לא יחצו ימיהם - **בר תלתין ותלת שנין או בר תלתין וארבע**. אמר ליה: שפיר קאמרת, לדידי חזי לי פונקסיה דבלעם, והוה כתיב ביה: בר תלתין ותלת שנין בלעם חגיירא כד קטיל יתיה פנחס ליסטאה.

בבלי עבודה זרה דא,

ת"ר: אל זועם בכל יום - וכמה זעמו? רגע. וכמה רגע? אחת מחמש ריבוא ושלשת אלפים ושמונה מאות וארבעים ושמונה בשעה זו **היא רגע**, ואין כל בריה יכולה לכוין אותה רגע חוץ מבלעם הרשע, דכתיב ביה: (ד,ב) (**במד' בלק כד,טו**) **וידוע דעת עליון**. אפשר, דעת בהמתו לא הוה ידע, דעת עליון מי הוה ידע? (יש עוד גירסאות לאורך זמן הזעם)

אֶל-בַּלְעָם הֲלוֹא אֲנֹכִי אֶתְנֶה אֲשֶׁר-רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכַּן הִסְפַּנְתִּי – תבנית כללית רביע ... רביע זקא-קטן

זקא-קטן, כעין עצם הפלא של אמירת האתון, ועצמת תוכחתה לבלעם כדאיאתא ב-**מדרש תנחומא (ורשא) סימן ט** התחילו תמהין שרי מואב שראו נס שלא היה כמותו בעולם, ... שזה הטפשות שבכמות וזה חכם שבחכמים כיון שדברה לא היה יכול לעמוד בה. וכן **תורה תמימה הערה י** ר"ל שלא היה יכול לנצחה בדברים, כדמפרש:

במדבר בלק כב,לא: **וַיִּגְלֶה ה' אֶת-עֵינֵי בַלְעָם**

וַיִּרְא אֶת-מַלְאָכָה ה' נֹצֵב בְּרִדְךָ וְסָרְבֹךָ שְׁלֹפָה בְּיָדֵךְ וַיִּקְדֵּךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפְּיוֹ:

וַיִּגְלֶה ה' אֶת-עֵינֵי בַלְעָם - מונח זרקא מונח סגול, תוספת במאור עיניים לגלוי דבר נסתר כפי' **ראב"ע ורמב"ן** - שלא היה נביא וה' הוסיף לו גלוי עיניים, היינו השגה שכלית לנבואה בין אומות העולם לכבוד ישראל

וַיִּרְא אֶת-מַלְאָכָה ה' – גרשיים מהפך פשטא, יצא להקל ולא להחמיר, להקל - ע"פ **בעל הטורים ככב,לב** **"הנה אנכי יצאתי לשטן"** יצאתי ממדתי ממדת רחמים שמלאך רחמים היה. להצילו שלא יטעה שה' לא יודע מחשבותיו ושאפשר לקלל.

את-מַלְאָכָה ה' - מהפך פשטא, יצא מרגילותו שהיה לו לדונו לחובה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - הלהים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א - התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור רבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקש; השלישי: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרנא** - דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **חלשא** - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

שבתרכם ולא תירא מבלק, וזה טעם **אם-לקרא**. וכן היה החפץ לשם הנכבד מתחלה שילך עמהם, אחרי הודיעו אותם שלא יקללם ושיתנהג בענינים כאשר יצוה, כי הרצון לפניו יתברך שיברך את ישראל מפי נביא לגוים: והנה היה על בלעם להגיד כן לשרי בלק ולאמר, הנה הרשה השם אותי להיות קרוא לכם בלבד, אבל על מנת שלא לקלל את העם ועל מנת שאם יצוה אותי בלך שאתרכם, ואם לא יתרוצו בכך יהיו מניחים אותי, כי גם בפעם הזאת השנית אמר בלק (פסוק יז) ולכה נא קבה לי את העם הזה, לא יחפזו בו להודיעו עתידות ולא לדבר אחר וזלתי לקוב את העם. (בפועל) והנה בלעם מרוב חפצו ללכת לא הודיעם זה ולא אמר להם כלום, ויקם בבקר ויחבוש ולא אתונו וילך עמהם כרוצה להשלים חפצם, על כן חרה אף ה' כי הולך הוא שאלו הודיעם לא היה הולך. ועוד שהיה בזה חלול ה', כי בלכתו עמהם סתם והוא ברשות השם חשבו שנתן לו רשות לקלל להם את העם, והנה חזר בו ממה שאמר תחלה "לא תאור את העם כי ברוך הוא" כפי מה שהגיד להם, וכאשר יראו עוד שלא יקללם, יאמרו כי אחרי כן נמלך עוד או יתהל בהם כהתל באנוש, חלילה לה! מעשות כדבר הזה כי נצח ישראל לא ינחם:

ע"פ רמב"ן **לכתחילה היה החפץ לשם הנכבד מתחלה שילך עמהם**, אחרי הודיעו אותם שלא יקללם ושיתנהג בענינים כאשר יצוה, כי הרצון לפניו יתברך שיברך את ישראל מפי נביא לגוים (בפועל) בלעם הלך בלי להודיע לשרי בלק שלא יקלל את ישראל, והיה חלול ה' בדבר כי חשבו שה' נתן לו רשות לקלל

ויבא אל הים - קדמא מרכא פסק - להפסיק בין הטהור ובין הטמא, להפסיק בין האחדות והמחיה ובין המפריד והמאבד **אל-בלעם לילה** - זרקא סגול - מוסיף לבלעם נבואה בלילה, שהיה לו גלוי בגלל כבוד ישראל בלילה,

במדבר בלק כבי, יח: וַיַּעַן בַּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל-עֲבָדֵי בְלָק אִם-יִתֶּן-לִי בְלָק מְלֶאכִי בִיתוֹ פֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לַעֲבֹר אֶת-פִּי הִנֵּה אֲלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוֹלָה:

מאור ושמש וַיַּעַן בַּלְעָם ... והצדיקים ממשיכים את ההויות לתוך הטבע שהיא בגי' **אלקיים** ומיחדים הכל כי ה' הוא האלקים (יחוד ואחדות) והרשעים מפרידין ומאבדין את העולם לפי שהולכים אחר הטבע לבד ומפרידין השם הוי' מ-**הטבע** שהוא גי' **אלקיים** ... (הצדיקים) מיחדים השמות ה' הוא והאלקים ומקטנים השם אלקים לעשותו אלקי ... שהוא לבוש הנשמה ומסתר אותה ממקטרגים. ... והנה בלעם הרשע ימ"ש כל רצונו היה להפוך למשוך אחר הטבע ולעשות פירוד בשם הוי' חלילה ... לעשות כביכול השם של רחמים קטן ולהגדיל שם אלקים שיהי חלילה התגברות הדינין ר"ל.

ויבא אל הים | **אל-בלעם לילה** - קדמא מרכא פסק - לכתחילה (רמוז בקדמא) הצדיקים ממשיכים (רמוז במרכא) את ההויות לתוך הטבע שהיא בגי' **אלקיים** ומיחדים הכל כי ה' הוא האלקים (יחוד ואחדות הטבע בא-לקות) חיבור מעבר לטבע לתוך הטבע. בלעם ושאר הרשעים מפרידין ומאבדין את העולם לפי שהולכים אחר הטבע לבד ומפרידין (רמוז בפסק) השם הוי' מ-**הטבע** שהוא גי' **אלקיים**

ויבא אל הים | **אל-בלעם לילה** - זרקא סגול מרמז כעין גורע מהענין, ומוסיף מהענין על הענין אפשר שזה תומך בפיי' **מאור ושמש** **במדבר בלק כבי, יח: וַיַּעַן בַּלְעָם** ... (הצדיקים) מיחדים השמות ה' הוא והאלקים ומקטנים השם אלקים לעשותו אלקי וגו'.

ומקטנים השם (גורע מהענין) אלקים לעשותו אלקי והנה בלעם הרשע ימ"ש כל רצונו היה להפוך למשוך אחר הטבע ולעשות פירוד בשם הוי' חלילה ... לעשות כביכול השם של רחמים קטן (גורע מהענין) ולהגדיל (מוסיף מהענין של בלעם על הענין) שם אלקים שיהי חלילה התגברות הדינין ר"ל.

אל-בלעם לילה - זרקא סגול, מוסיף לבלעם נבואה בלילה לכבוד ישראל. קרא למפרע - לילה אל-בלעם - מתוך הלילה, משל לחשך המסתיר אור כך הטבע מסתיר אלקות ומתוכו יוצא מאמר ה' להודיעו.

ויאמר לו - מונח רביע - יש כאן לפחות ארבעה ענינים ברשות ללכת. **אם-לקרא לה באו האנשים** - מהפך פשטא מונח זקא-קטן - שנים או שלושה ענינים

קום - טפחא, כעין רבוי לא מוגבל העשוי להשפיע אלפניו, אפשר כי גם בתפקיד פותח טפח להתאפיין מ- **לה אקום** - מונח אתנה, רבוי והגבלה, לך אתם להגביל הליכתו דווקא עם אלו ולא עם אחרים. (א) **רש"י** שאם הקריאה שלך וסבור עתה ליטול עליה שכר קום ל אתם. (ב) **ספרנו** - אם להועץ עמך, לך עמם להזהירם שלא יחטאו.

במדבר בלק כבי, יח: וַיֹּאמֶר הָאֱתוֹן אֶל-בַּלְעָם הֲלוֹא אֲנֹכִי אֲתַנְּךָ אֲשֶׁר-רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכַּן הַסְּפַנִּי לַעֲשׂוֹת לָךְ פֶּה וַיֹּאמֶר לֹא:

רבי יוסף בכור שור (ל) **הלווא אנכי אתנך** ... **רכבת עלי** - הרבה פעמים. ושם הפסק הדבר, כי 'רביע' היה על עלי. ו- **מעודך עד-היום** קאי אהסכן הספנתי. כאדם שאומר: המעולם עשיתי לך כן? וכך אמרה לו: מאחר שאיני רגילה בכך, היה לך להבין, שלא בחנם הייתי עושה.

ויאמר - טפחא **לא** - סלוק, מרבה תשובות שלילה של בלעם לאתון, אף שכתוב אומרו פעם אחת. ועוד הטפחא מנתק **ויאמר** מ-**לא** סלוק בתפקיד הגבלה, היינו שנסתמו טענותיו (חכמתו) כי לא אמר לאתון דבר אחר פרט למלת **לא**.

ויאמר - טפחא **לא** - סלוק, יוסבר ע"פ פי' רשי (כב, לג) **רש"י** (לג) **אולי נטתה** - כמו 'לולא'; פעמים שאולי משמש בלשון 'לולא'. **גם-אתכה הרתתי** - הרי זה מקרא מסורס, והוא כמו **גם הרגתי אותך**; כלומר: לא העכבה בלבד קראתך על ידי, כי גם ההריגה. **ואותה הרתתי** - ועתה, מפני שדברה והוכיחתך ולא יכלת לעמוד בתוכחתה, כמו שכתוב: **ויאמר לא** (לעיל,ל), על כן הרגתה; שלא יאמרו: זו היא שסלקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב; שחס המקום על כבוד הבריות. וכן "והרגת את האשה ואת הבהמה" (וי' כ,טז); וכן "ואת הבהמה תהרוגו" (שם טו).

לא - סלוק, מגביל חייה של הבהמה כפי' רש"י ב-(כב, לג) **ויאמר לא** (לעיל,ל), על כן הרגתה; שלא יאמרו: זו היא שסלקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב; שחס המקום על כבוד הבריות. **ויאמר** - טפחא, פסקא טעמא וגורמת שנוי משמעות במלת **ויאמר** מסתם אמירה להכנעה מפני האתון, כי לתוכחה של המקום לא שעה, אבל מפני שדברה (האתון) והוכיחתך ולא יכלת לעמוד בתוכחתה, (והסכים עמה).

ב"ה טוב טעם ודעת ולעולם (טורו"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: שמעו המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג: **תמצית ההשקפות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח = רבוי; מהפך פשט = מוציא מפשט; מרכא = מרדף; דרנא = מצרף; תבר - מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול: 3; רביע: 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיניט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא - דרוש בפסוק ולפינו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.**

1.4 במדבר בלק כב,ב
במדבר בלק כב,ו: ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואנרשנו מן הארץ
כי ידעתי את אשר תברך מבך ואשר תאר יאור:
ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו' - תבנית כללית של כעין פרט קדמאה, כלל, פרט בתראה.

הפסוק יוסבר בדרך אגדתא ובדרך הלכתית.
בדרך אגדתא: בדרך רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ ועתה לכה נא ארה לי מהו **ארה לי** אוכל אני לשלוט בהם קימעה כאדם שהוא אורה את התאנים (תאנים מלקטים שוב ושוב לפי הבשלתם), כי עצום הוא ממני לא שהן גבורים וחיילותיהם מרובין אלא שמנצחין בפיהם מה שאני יכול לעשות **אולי אוכל נכה בו**? מה ראה זה להתגרות? לא כך אמר להם הקדוש ברוך הוא שלא יהיו נוטלים מארצם אלא שהיו בעלי קסמים ונחשים יותר מבלעם שנא' ויבא בלק אלא שלא היה מכויין הדברים לאמתין וכן הוא אומר (ישעיה מז) נלאית ברוב עצתך יעמדו נא ויושיעוך הוברי שמים החוזים בכוכבים. היה רואה בהוברי ישראל נופלין בידו לפיכך הפקיר את בתו ונפלו בה כ"ד אלף לכך נתגרה בהם ולא היה יודע היאך לכך **אולי אוכל נכה** כמי שמנכה אחד מעשרים וארבעה לסאה (כ"ד לוג לסאה) כך מן כל כ"ד אלף מישאל חסר אלף אלף.

(טט) - היות וב-600000 יש 25 פעם 24000 או המובן הפשוט של הנאמר במדרש הוא שאם מכל 24000 ימיתו אלף בסיכום יהיו 25000 מתים. ולא ככתוב שהיו 24000 מתים. לכן יש להסביר כע הכוונה שאחרי ספירת 24000 חיים ימית את האלף הבא, וכך אחרי 24 פעם 24000 יצטבר 24000 מתים. בחשבון זה כך: אם נחלק $600000 / 24000 = 25$, אז $24 * 24000 = 576000$ חיים ועוד 24000 מתים)

ואנרשנו מן הארץ לא היה מבקש אלא לגרשם שלא יכנסו לארץ, **כי ידעתי את אשר תברך מבך** מנא היה יודע שבשעה שבקש סיחון להלחם במואב היה מתיירא שהיו גבורים שכר את בלעם ואביו לקלל את מואב שנאמר על כן יאמרו המושלים וכתוב כי אש יצאה מחשבון וכתוב אי לך מואב לכך אמר **כי ידעתי את אשר תברך מבך**.

ועתה - תלישא-קטנה, פרט קדמאה המרמז לשיעור ההכאה שבלק מבקש כדי לגרש את ישראל מעליו המתברר בפרט בתראה.
לכה נא ארה לי - קדמא ואולא, כעין כלל מלמד העשוי להיות גם הקש או בנין אב (רמז אחד תלישא קדמא ואולא, רמז שני **ממני** ... **בו** פעמיים זקף בין שני קיסרים).

את העם הזה - מונח רביעי, הצעה בלי מקור: (א) בלק מספר לבלעם שעם ישראל שוכן בארבע מחנות ובמרכזו מחנה לויה ושכינה. (ב) כהנים, לויים, ישראלים, גרים, אולי עוד היו עמם ערב רב.
אולי אוכל נכה בו - מהפך פשטא זקף-קטן, מוציא מפשט האמת. נדרש על (כב,ג) **במדבר רבה (וילנא) פרשה כ ג** כתיב **וינר מואב** מהו ויגר כשהיו ישראל נראין לעמונים נראין עטופים לשלום ולמואבים נראים מזויינין למלחמה שכך כתיב (כב,ג) **וינר מואב** **עמון אל-תצרבם** כל מין צרה, אל תצר להם **ואל-תתגר בם** כל מין גירור (כי אמא שלהם היתה צנועה וקראה לבנה בן-עמי) ולמואב אמר (כב,ג) **אל-תצר את-מואב ואל-תתגר בם מלחמה** מלחמה אי אתה עושה אבל מה שאתה יכול לחטוף מהן חטוף ולכך נראין מזויינין למואב (כי אמא שלהם קראה שם בנה מואב, פרסמה כי בנה מאביה).

מהמדרש מובן כי המואבים היו מובטחים בחייהם ולא היתה סיבה להילחם בישראל וזה ההיפך של דברי בלק לבלעם (כב,ג) **וינר בלק** אלא שלא היה מכויין הדברים לאמתין לכן אמר **אולי אוכל נכה בו** - מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות (א) כפשוטו ע"י מעשה, במלחמה או בהפקרות, במלחמה שהיו מואב גבורים כמו שהיה המצב בשעה שבקש סיחון להלחם במואב היה מתיירא שהיו גבורים שכר את בלעם ואביו לקלל את מואב ובכל זאת נתירא, או בהפקרות ש- היה רואה בהוברי ישראל נופלין בידו לפיכך הפקיר את בתו ונפלו בה כ"ד אלף (ב) שלא כפשוטו ע"י קללת בלעם כנגד נצחון ישראל בפיהם.

רש"י (ו) נכה-בו - אני ועמי **נכה בהם**. דבר אחר: לשון משנה היא (כ"מ ט,ו): מנכה לו מן הדמים - לחסר מהם מעט (תנח' בלק ד). **נכה-בו** - מקף-כרב מצב (א) נכה (נפחית) מישאל באופן מלא (כלי יקר) (ב) נכה (נפחית) מישאל באופן מעט היכן רמוז בפסוק שלהחסיר מעט הכוונה ל-אחד חלקי 24 מלגיו, היינו שאחרי שיטלו אלף יאארו 24000?

ועתה - תרסא בתפקיד שיעור, שעשוי להילמד ע"י דרשת מלת **נכה** נכה - נ'חסיר, מ-כ"ה פעם 24000 (=600000) חלק אחד מ-25 מלגיו שהוא 24000 שמואב הצליחו לפגוע בהם שהלכו אחר פעור בפתוי בנות מואב ובהפקרות בנות מדין ונשאר עם ישראל נקי.

ועוד יש לומר כי תבנית הטעמים **את-העם הזה כי-עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו** - ... רביע ... זקף-קטן ... זקף-קטן - כעין ענין בעל עצמה רבה. כאן מאמץ להכות רק כ"ד אלף מישאל (ראה במדבר רבה להלן) ובכך לגרש את ישראל שלא יכנסו לארץ מואב. **בסיכום**: הכלל המלמד הוא שאויבי ישראל מחפשים דרכים לפגוע בישראל בין מעט בין רב, בלי סיבה שישראל מאיימים עליהם. וגורמים למי מישאל לחטוא וכך פוגעים בהם. להסבר בדרך הלכתית ראה להלן.

פתיחה דרשה בדרך הילכתית לשיעורי זו"ל. נחזור ונשתמש בפ' **רש"י (ו) נכה-בו** דבר אחר: לשון משנה היא (כ"מ ט,ו): מנכה לו מן הדמים - לחסר מהם מעט (תנח' בלק ד). נשאל מהו השעור לחסר מהם מעט? נתחיל ב-**במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ** המלמד על שעור הכאה שבקש בלק להשיג, ממדרש זה לומדים על שעור זו"ל של רובע הקב (=לוג) מסאה. וממנו נלמד כלל מלמד בכעין בנין אב. נתבונן שוב בפסוק (כב,ג) **ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו'** - תבנית כללית של כעין פרט קדמאה, כלל, פרט בתראה. **ועתה** - תלישא-קטנה, פרט קדמאה המרמז לשיעור ההכאה שבלק מבקש כדי לגרש את ישראל מעליו המתברר בפרט בתראה. **לכה נא ארה לי** - קדמא ואולא, כעין כלל מלמד העשוי להיות גם הקש או בנין אב (רמז אחד תלישא קדמא ואולא, רמז שני **ממני** ... **בו** פעמיים זקף בין שני קיסרים).

בדרך הלכתית: המלה **אולי** מביעה ספק. זאת אומרת יש כאן רמז לשיעורי זו"ל פעמים מלבר פעמים מלגיו. ובהקש מרובע הקב המרומז במונח רביע של **את-העם הזה** לסאה, לומדים לשיעורי זו"ל אחרים. היכן רמוז בפסוק שלהחסיר מעט הכוונה ל-אחד חלקי 24 מלגיו, היינו שאחרי שיטלו אלף יאארו 24000? **ועתה** - תרסא בתפקיד שיעור, שעשוי להילמד ע"י דרשת מלת **נכה** נכה - נ'חסיר, מ-כ"ה פעם 24000 (=600000) חלק אחד מ-25 מלגיו שהוא 24000 שמואב הצליחו לפגוע בהם שהלכו אחר פעור בפתוי בנות מואב ובהפקרות בנות מדין ונשאר עם ישראל נקי.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת מלכודי (טור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: עמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג: **תמצית ההשפעות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - פחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישי: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשובע"פ.**

דוגמאות לחישוב מלבר ומלגיו.
אנציקלופדיה תלמודית כרך טו, [חלה] טור רסח ... לדעת שמאי והלל, עשירית האיפה שנאמר בעומר היא עשירית מלבר, שהיא

תשיעית מלגו, ולכן עשירית מאיפה, שיש בה שמונה עשר קבים, היא שני קבים,

ר' יצחק קרושא (בשיטת הקדמונים) בבלי ב"ב צגב, וכן רמב"ם הל' מכירה פ"ח ה"א המוכר חטים לחבירו מקבל עליו רובע

קטנית לכל סאה (טט - אחד חלקי 24), ... נמצא (פסולת) מהן יתר על השיעורים האלו כל שהוא (ב) ינפה את הכל ויתן לו פירות מנופין

וברורין שאין בהן כלום. שו"ע חו"מ הל' אונאה ומקח טעות סימן רכט סעיף א ... ואם אמר: פירות יפות, ולא אמר: אלו, נותן פירות

שכולן יפות (טור בשם הרמ"ה). טט - בדרך אגדתא דברי רמב"ם ושו"ע הם כעין משל לעם ישראל. שכולו פירות יפות, ומי שפקרו הם מלבר

תוספתא בבא מציעא (ליברמן) פ"ג, ה"טז הורה ר' טרפון וגו' עד אחד הלוקח ואחד המוכר וגו' מי שהוטל עליו ידו על העליונה כיצד מכר

לו חלוק שוה חמש בשש ידו של לוקח על העליונה (אונאת לוקח בשתות מלבר 20%) רצה או' לו תן לי סלעי רצה או' לו הילך חלקך ותן לי

מעותי אבל אם מכר לו שוה שש בחמש יד מוכר על העליונה (אונאת מוכר בשתות מלגיו 16.66%) רצה אומ' לו תן לי סלעי רצה אומ'

הילך מעותיך ותן לי חלוקי ור' אומ' לעולם יד המוכר על העליונה וכשם שהמוכר יכול לחזור בו כך הלוקח יכול לחזור בו ר' שמעון אומ'

המוכר יכול לחזור בו הלוקח אין יכול לחזור בו שכבר קבל הלה את מעותיו

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בלק דף ר ע' א (זוהר הסולם סימן רפו)

ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבת יאתכם דב'ר פאָשֶׁר יַדְבֵּר ה' אֱלֹהֵי נִיִּשְׁבֵי שְׂרֵי-מוֹאָב עִם-בְּלַעַם:

לינו פה הלילה והשבת יאתכם דב'ר ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים (כאן סלוק אתנה) - תבנית של כעין היקש, בנין אב.

כפ' רש"י (ח) לינו פה הלילה - אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אומות העולם; וכן לבן בחלום הלילה,

שנאמר: "ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה" (בר' לא, כד). כאדם ההולך אצל פלגשו בהחבא (ראה ויק"ר א, יג).

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בלק דף ר ע' א (זוהר הסולם סימן רפו)

ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבת יאתכם (כ"ב) ונדברו אליו (לשון קשה כי היה פגום האזן), ואיהו כתיב ויאמר אליהם

(לשון רכה), לינו פה הלילה, בגין דליליא איהו שעתא (זמן) דסטרא אחרא הוי לחרשיא (המכשפים) בשעתא דמשכתחי (נמצאים)

ושלטי (ושולטים) סטרי בישין (צדדים רעים) ומתפשטן בעלמא, פאָשֶׁר יַדְבֵּר ה' אֱלֹהֵי, שבוחי קא משבח גרמיה בשמא דיי(שבח עצמו

בשם ה'), נישבוי שר-מואב, ושרי מדין אתפרשו מנייהו ולא בעו למיתב תמן וסבי מואב אשתארו דכתיב וישבו שרי מואב בלחודיהו

יאות עבדי, מדין דאתפרשו מכל וכל מנייהו ואלמלא לא הוו מחאן בסופא דהוו בעיטא דבלעם לשלחא נשיהון לישראל בשטים

למטעי לון ... אבל ישיבה דיתבו אינון דמואב גרמא לון טב בגין דאשתארו תמן ומאן דאזלו אינון דמדין גרמי לון ביש מ"ט אלין

חששו ליקרא דמלה דקודשא בריך הוא ויתבו ואלין לא חששו לה כלום ואזלו לארחייהו,

ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבת יאתכם דב'ר - ... רביעי ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים (כאן סלוק אתנה) - תבנית

של דבר עצמתי מאד. בלעם פונה לכוחות הרעים כדי להמשיך עליו רוח מא-לקות לקלל, ומשיג גלוי א-לקות שמורה לו ההיפך כנדרש ב-

זהר במדבר בלק דף ר ע' א (זוהר הסולם סימן רפו) ... ההוא ליליא ההוא רשע לחיש לחישין ועביד בלטיין (הסולם: מעשי להטים, טט -

ע"פ בבלי סנהדרין סז, ב ... אמר רבי אייבו בר נגרי אמר רבי חייא בר אבא: בלטיהם - אלו מעשה שדים, בלהטיהם - אלו מעשה כשפים)

ואמשיך עליה רוחא מלעילא (הסולם: והמשיך עליו רוח מלמעלה) מיד (כ"ב) ונבא אליהם אל בלעם אלהים סתם דרגא דיליה מסטרא

אחרא דשמאלא (הסולם: שהוא המדרגה שלו, שבסמאלא, ויש שלא גורסין מדרגא דיליה עד דשמאלא):

ויאמר אליהם - מונח רביעי, ע"פ זהר הסולם ס' רפו) יש לו לפחות ארבע ידיעות איך לבצע בקשת בלק וזה יקרה בלילה, לכן עליהם

להתעכב. (א) לילה זמן שריית הסטרא אחרא (ב) אז יש למכשפים אפשרות לפעול בכשפים (ג) בשעת לילה נמצאים צדדים רעים (כנראה

כוחות טומאה בנוסף לס"א) והם בכח להזיק (ד) בשעת לילה שולטים צדדים רעים (כנראה כוחות טומאה בנוסף לס"א) הפוגעים (ה)

בשעת לילה מתפשטים הצדדים רעים (כוחות טומאה בנוסף לס"א) בעולם (כנראה ממקום הגעתם לעולם כמו מקומו של בלעם ומשם

פושטים לעולם וכך עלולים לגרום נזק)

לינו פה הלילה - מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות, (א) הפשט כפ' רש"י נישבוי - לשון עכבה. כי כפ' רש"י (ח) אין רוח הקודש

שורה עליו אלא בלילה, ויודעים שמדובר ברוח הקודש כי מסיים בהזכרת שם ה' פאָשֶׁר יַדְבֵּר ה' אֱלֹהֵי (ב) היוצא מן הפשט ע"פ דרשת

הזהר (דף ר ע' א) בלעם מתכוין להפך שע"י המשכת קדושה מצד שמאל (ראה הסבר להלן) יתן חיות לכוחות הסטרא אחרא וכוחות

הטומאה שזמן התגברותם בלילה וכך יקלל כביכול ברשות ה'. לכן הוא גם אומר להם אל תפעילו או אל תציעו קסמים שהבאתם כי (א)

תפריעו (ב) הכבוד לא יהיה של בלעם בלבד. מונח כאן יסוד השקפה, בלעם מודה שלפחות בענין ישראל צריך לפנות לה' ולהזכיר עוונות

כדי שתחול קללה. זקני מדין המכשפים מכחישים שצריך לפנות לבורא עולם כי כבר נתנה רשות כללית לפגוע ע"י כשוף. ראה תורה

תמימה שמות משפטים כ"ז, מכשפה הערה קעט) .

תורה תמימה (ח) הערה ו) נראה דסמך אסיפא דקרא פאָשֶׁר יַדְבֵּר ה' אֱלֹהֵי, ור"ל מתחלה סברו שיעשה מעשיו ע"י כשפים (טט -

נוטריקון מלחיש' פ'מליא של מ'עלה (בבלי סנה' סז, ב)) מבלי שישאל רשות הקדוש ברוך הוא, אבל מכיון ששמעו מפיו כי מחכה הוא למוצא

דבר ה' ונאשו מתקוותם באמרום כלום יש אב ששונא את בנו (סנהדרין ק"ה א') וישראל הם בערך בניו להקב"ה וא"כ בודאי לא ירשה לו לקללם, ולכן הניחו אותו והלכו להם:

והשבת יאתכם דב'ר - מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות, (א) הפשט בלעם בטוח שיענה כמו משה (במ' בהע' ט, טח) ויאמר אליהם משה

עמדו ואשמע מה יצאנה ה' לכם: פ (ב) היוצא מן הפשט כגון היוצא מס"ת י' מ' ר - רמ"י (רמא"י) אשיב גם אם לא נאמר לי.

פאָשֶׁר יַדְבֵּר ה' אֱלֹהֵי, שבוחי קא משבח גרמיה בשמא דיי(שבח עצמו בשם ה'), יַדְבֵּר ה' - מרכא טפחא, יתור לרבות על עצמו שבח

שה' מדבר אליו בגלוי רב, ומפני כך ע"פ פ' רש"י אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם, אלך עמכם; שמא אין כבודו לתתי להלוך

אלא עם שרים גדולים. אבל טעם פאָשֶׁר - תביר בתפקיד לא ממש, ללמד שאינו מתחייב להשיב ממש מה שנאמר לו, וטעם אֱלֹהֵי - אתנה,

מגביל שהגלוי לבלעם היה בדרך מדרגה מצד שמאל, וב-תניא פ"ב וכ"כ גברו ועצמו הצמצומים והסתר פנים העליונים עד שיוכלו להתהוות ולהבראות

גם דברים טמאים וקליפות וס"א ולקבל חיותם וקיומם מדבר ה' ורוח פיו ית' ... ויניקתם וחיותם אינה מבחינת פנים אלא מבחינת אחוריים דקדושה כאדם הנותן

דבר לשונאו שלא ברצונו ... מעט מזער אור וחיות (הס"א) יונקת לתוכה (גורמת לה) שאינה בטילה כלל לגבי קדושת הקב"ה ... ומחשיבים עצמם ליש ודבר בפני

עצמו ...

זוהר הסולם סימן רפו) זקני מדין בשמעם את בלעם אומר פאָשֶׁר יַדְבֵּר ה' אֱלֹהֵי ולזלו בכבוד דבר ה' והלכו להם, לכן לבסוף הפקירו נשותיהם להזנות

את ישראל וכל מדין נענשו במלחמת מדין. ואילו על שרי מואב נאמר נישבוי שר-מואב עם-בלעם הם חשבו שבלעם באמת מתכוין לדבר ה' באומר

פאָשֶׁר יַדְבֵּר ה' אֱלֹהֵי התעכבו לכבד את דבר ה' והצילו את אומתם.

בלעם רצה לתת חיות לקליפות בהמשכת רוח א-לקים מצד שמאל וכך כביכול לקלל ברשות ה', אבל המשיך עליו חסימת חיות מהקליפות וחסימת כל

כוונה רעה של בלעם ופיו שלא ברצונו מברך טובה.

doc.ZZFisher/טודל-40-במדבר-בלק.doc

8/29 27-Jun-23 א' 1997

לעלו כל נשמות ישראל, ג' תמו הילולא האדמו"ר מ"ש, ז' תמו

הילולא "לב שמחה", ח' תמו אבי דב בן יצחק ושרה, לעלו נשמות הורי והורי

רעיית, לעלו נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן חיים אריה והיהודית זצ"ל

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221

http://www.Taamei-Hamikra.co.il

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח = רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצוה; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – 4; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב פ.

1.5 במדבר בלק כג,ב (התשע"ה)
במדבר בלק כג [א] וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בָּלַק בְּנֵה-לִי בַּיָּהּ שְׂבַעָה מִזְבְּחֹת וְהֵקֵן לִי בַּיָּהּ שְׂבַעָה פְּרִים וְשְׂבַעָה אֵילִים:

[ב] וַיַּעַשׂ בָּלַק פֶּאֶשֶׁר דָּבָר בַּלְעָם וַיַּעַל בָּלַק וּבַלְעָם פֶּר וְאֵיל בַּמִּזְבְּחַ:

במדבר בלק כג,ד: וַיִּקְרָא בַלְעָם צִפִּים אֶל-רֵאשֵׁי הַסֹּפֵסָה וַיִּבְנוּ שְׂבַעָה מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פֶּר וְאֵיל בַּמִּזְבְּחַ:

במדבר בלק כג,טו: וַיֹּאמֶר אֶל-בָּלַק הַתִּנְצֵב פֶּה עַל-עֵלְמָךְ וְאֲנִי אֶקְרָא פֶּה:

במדבר בלק כג,כט: וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בָּלַק בְּנֵה-לִי בַּיָּהּ שְׂבַעָה מִזְבְּחֹת וְהֵקֵן לִי בַּיָּהּ שְׂבַעָה פְּרִים וְשְׂבַעָה אֵילִים:

במדבר בלק כג,ל: וַיַּעַשׂ בָּלַק אֶמֶר בַּלְעָם וַיַּעַל פֶּר וְאֵיל בַּמִּזְבְּחַ:

פסוק כג,א זהה לפסוק כג,כט באותיות, בניקוד, בטעמים. פסוק כג,ב דומה לכג,ל שבו רק בלעם פעיל.

רמב"ם מעשה הקרבנות פ"ט,הט"ז

השוחט קדשי נכרים בחוץ חייב, וכן המעלה אותן בחוץ, והנכרים מותרין להקריב עולות לשם בכל מקום, והוא שיקריבו בכמה שיבנו, ואסור לסייען ולעשות שליחותן שהרי נאסר עלינו להקריב בחוץ, ומותר להורות להם וללמדם היאך יקריבו לשם האל ברוך הוא. סליקו להו הלכות מעשה הקרבנות בס"ד.

ילקוט ראובני במדבר בלק ע' מד ד"ה 87 (במ' בלק כג,ב) וַיַּעַשׂ בָּלַק פֶּאֶשֶׁר דָּבָר בַּלְעָם וַיַּעַל בָּלַק וּבַלְעָם פֶּר וְאֵיל בַּמִּזְבְּחַ: רצה

(בלעם) שיסייעו בלק כדי שיהיה בלעם שוחט למדת הרחמים ובלק זורק למדת הדין. אבל אח"כ נטה מדרך אמונה וכווין לרוח הטומאה השורה במדבר (במ' בלק כד,א) וַיִּשֶׁת אֶל-הַמִּדְבָּר פְּגָיו: (טט – ראה הסבר להלן). ולכן הזכיר אח"כ (במ' בלק כג,ל) וַיַּעַל פֶּר וְאֵיל

בַּמִּזְבְּחַ: ולא הזכיר בלק כי לא רצה בסיועו כדי שלא יפגל במחשבתו (בחי כד,א) (הפניית ר' צדוק משה)

בלעם מנבואתו ידע להורות היאך להקריב עולות לשם וַיֹּאמֶר אֶל-בָּלַק בְּנֵה-לִי ... וְהֵקֵן לִי. אם בלעם כנכרי אז מותר לו לסייע לנכרי אחר בהקרבת הקרבן לשם. אם בלעם ניסה להיות כאחד מעם ישראל הריהו מורה לנכרי היאך יקריב, אבל אז אסור הוא לסייע לנכרי.

(במ' בלק כג,ב) וַיַּעַשׂ בָּלַק – זקא-קטן, בתפקיד שתי פעולות, בניית המזבחות, הבאת הקרבנות פֶּאֶשֶׁר – טפחא כמשנה משמעות אפשר שמרמז לשנוי במעשי ומחשבות בלק ממה ש-דָּבָר בַּלְעָם, שבלק מעשיו יהיו למדת הדין וכנראה שהרגיש שאינם ככונתו וזה יפגל

הקרבנות בין עם הוקרבו לשם ה' ובין אם הוקרבו לע"ז.

וַיַּעַל – קדמא, סדר בפעולות הבאות **בָּלַק וּבַלְעָם פֶּר וְאֵיל –** דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא העלאת

עולות **בַּמִּזְבְּחַ,** כאשר על הפרטים חלה אותה הלכה או הם מצטרפים ביחד. כאן בתפקיד הצטרפות לרצף פעולות שיהיה בלעם שוחט ...

ובלק זורק אבל התת-תבנית של **וּבַלְעָם פֶּר וְאֵיל –** תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא העלאת עולות

בַּמִּזְבְּחַ, כאשר על חלק מהפרטים לא חלה הלכה מסוימת או ענין מסוים. כאן בלעם שוחט למדת הרחמים ובלק ממועט מפעולה למדת הרחמים זורק למדת הדין.

ואילו ב-(במ' בלק כג,ל) וַיַּעַשׂ בָּלַק פֶּאֶשֶׁר אֶמֶר בַּלְעָם וַיַּעַל פֶּר וְאֵיל בַּמִּזְבְּחַ:

וַיַּעַשׂ בָּלַק – זקא-קטן, בתפקיד שתי פעולות, בניית המזבחות, הבאת הקרבנות

פֶּאֶשֶׁר – טפחא כמשנה משמעות שלא בלק העלה העולות אלא בלעם לבדו, כדי שלא יפגל בלק במחשבתו לשיטת בלעם.

וַיַּעַל פֶּר וְאֵיל – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא העלאת עולות **בַּמִּזְבְּחַ,** כאשר על חלק מהפרטים לא חלה הלכה מסוימת או ענין מסוים. כאן בלעם שוחט זורק למדת הרחמים ובלק ממועט מפעולה כלשהי כדי שלא יפגל הקרבן לשיטת בלעם.

במדבר בלק כד,א: וַיִּקְרָא בַלְעָם פִּי טוֹב פְּעִיגִי ה' לְכַרְךָ אֶת-יִשְׂרָאֵל וְלֹא-הֵלַךְ פֶּפֶסֶם-בְּפִעֶם לְקִרְאֹת נְחֹשִׁים וַיִּשֶׁת אֶל-הַמִּדְבָּר פְּגָיו:

נענין שוב בקטע הבא מילקוט ראובני: ... אבל אח"כ נטה מדרך אמונה וכווין לרוח הטומאה השורה במדבר (במ' בלק כד,א) וַיִּשֶׁת אֶל-הַמִּדְבָּר פְּגָיו

אֶל-הַמִּדְבָּר פְּגָיו – רבינו בחי פירש כי הסיפא של הפסוק (במ' בלק כד,א) וַיִּשֶׁת אֶל-הַמִּדְבָּר פְּגָיו מלמד על כיוון לרוח טומאה, ואילו פשט הרישא של הפסוק לכאורה משמעו שמכוון לרוח טהורה. מ-**רבינו בחי** יש להבין שבלעם רצה ע"י מחשבה כביכול טובה שיחול עליו הדבור מאת השם יתברך ואז יכוון על מקום מעשה העגל במדבר כדי לקלם כביכול עם כוח אלקי.

(במ' בלק כג,א) וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בָּלַק – מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות, אחת מהן שבלעם היה לו לומר (לבלק) **מה לך באותן**

הדברים שתמצא בהן מכות גדולות ותלך ותאבד מן העולם, והוא (בלעם) לא עשה כן, אלא אמר לו לנהוג כשבעה צדיקים, שקרבנם התקבל, אלא שלא בלעם ולא בלק היו צדיקים וכוונת בלעם ברוב זכאים היתה שה' יפנה לדורונו נגד עם ישראל, ולא הבין ש-(**מיכה ו,1**)

הַיְרָצָה ה' בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרַבְבוֹת גְּחַלִּישָׁמוֹן הָאֲתָמוֹן בְּכוּרֵי פִשְׁעֵי פְרִי בְטָגֵי טַעֲתֵי נַפְשֵׁי: מעט הקרבנות הם כפרה (פסיקתא וסורתא (לקח טוב) שמות תצוה ל' ד"ה וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה) ולא להטיית ה' למטרה מסוימת, וגם אם ישראל חוטאים הם בני הקב"ה ולא יטשם בשום אופן.

מדרש תנחומא (בובר) פרשת בלק סימן טז

(במ' בלק כג,א) וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בָּלַק בְּנֵה-לִי בַּיָּהּ שְׂבַעָה מִזְבְּחֹת וגו'. למה שבע מזבחות, כנגד שבעה צדיקים שבונו שבע

מזבחות, מאדם עד משה ונתקבלו, אדם הבל נח ואברהם ויצחק ויעקב ומשה, ואמר למה קבלת את אלו, לא בשביל עבודה שעבדו לפניך קבלתם, לא נאה לך שתהא נעבד משבעים אומות, ולא מאומה אחת, השיבו רוח הקודש (**משלי יז,א**) **טוֹב פֶּת חֲרָבָה וְשִׁלְהֵיבָה מִפִּיֹת מֵלֶא זִבְחֵי-רִיב:** טובה מנחה בלולה בשמן וחרובה, מִפִּיֹת מֵלֶא זִבְחֵי-רִיב, שאתה רוצה להכניס מריבה ביני ובין בני ישראל.

תורה שלמה בלק כג [א] ... כיון שבא בלעם אצל בלק, היה לו לומר (לבלק) מה לך באותן הדברים שתמצא בהן מכות גדולות ותלך

ותאבד מן העולם, והוא (בלעם) לא עשה כן, אלא אמר לו **בְּנֵה-לִי בַּיָּהּ ... וְהֵקֵן לִי בַּיָּהּ** ... אומר לך מה עשה אביהם של אלו עמד

ובנה מזבח ומקריב עליו ג', פעמים בכל שנה ושנה כ"א שור כ"א איל, אומר לך **בְּנֵה-לִי בַּיָּהּ שְׂבַעָה מִזְבְּחֹת וְהֵקֵן לִי בַּיָּהּ שְׂבַעָה פְּרִים וְשְׂבַעָה אֵילִים** . באותה שעה היה הקב"ה יושב ושוחק עליו, שנאמר (**מיכה ו,1**) **הָאֲתָמוֹן בְּכוּרֵי פִשְׁעֵי וגו' (מיכה ו,ה) עֲמִי זִקְרָנָא**

מִהֵינְעִין וגו'. וב-**זכר ח"ג ר,א: ... בלעם אתא לאתערא קטטו ... בישראל ומא דלא יכיל בנין ההוא רחימא עלאה דלהון, שארי לתקנא קמיה דדורן,** אמר הקב"ה, רשע ומה אית לך גבאי, את בעי לאזדווגא בבני הרי דדורנך זמין לכלבי, תא חזי מה כתיב (במ' בלק כג,ד)

ויקר אלהים אל בלעם, ואר"ש לשון קרי וטומאה דדורנך לאלין אתמסר ולא ייעול קמאי.

מיכה ו (ה) עֲמִי זִקְרָנָא מִהֵינְעִין בָּלַק מִלְּךָ מוֹאֵב וּמִהֵעֵנָה אֲתוּ בַלְעָם בְּרִצְרוֹן מוֹרֵה-שָׁטִיט עַד-הַגְּלָגַל לְמַעַן דַּעַת צַדִּיקוֹת ה':

(ו) **בְּמֵה אֶתְנֵם ה' אֶפֶר לְאֹתֶיךָ מְרוֹם הָאֲקָדְמוֹנוּ בְּעוֹלֹת פְּעֻגָּלִים בְּגֵי שְׁנֵה:**

(ז) **הַיְרָצָה ה' בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרַבְבוֹת גְּחַלִּישָׁמוֹן הָאֲתָמוֹן בְּכוּרֵי פִשְׁעֵי פְרִי בְטָגֵי טַעֲתֵי נַפְשֵׁי:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשוב"פ.

1.7 במדבר בלק כב,ב (התשע"ז)

במדבר בלק כב,ב: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִלְאָךְ הוּא עַל-מֵה הַכִּיֹּת אֶת-אַתָּנָךְ זֶה שְׁלוֹשׁ רִגְלִים הִנֵּה אֲנִי יֹצֵאתִי לְשֹׁטְן כִּי-יָרֵט הַדֶּרֶךְ לְנִגְדִי:

(המשך [מדרש אגדה (בובר) (כב,ב)] מהתשע"ז) ד"א כִּי-יָרֵט. לשון פחד, כמה דתימר (דמיון מט,כד) וְנִטְטוּ הַחַיִּיקָה, שבזמן שהמלאך הולך ועומד בדרך אפ"י שאין האדם רואה אותו ומלו רואה אותו והמזל חרד, הדא הוא דכתיב (דניאל י, 1) וְנִרְאִיתִי אֲנִי דְנִגְאָל לְכַדְלֵי אֶתְהַמְרָאָה וְהֶאֱנָשִׁים אֲשֶׁר הֵיוּ עִמִּי (מלבי"ם: פ"י חז"ל הנביאים חגי זכריה מלאכי) לֹא רָאוּ אֶתְהַמְרָאָה אֲכַל חֲרָה גְדֹלָה נִפְלָה עֲלֵיהֶם וַיִּבְרְחוּ בַּהֲסָבָא: וְנִרְאִיתִי, וְהֶאֱנָשִׁים מַלְבִּי"ם (דניאל י, 1) פ"י חז"ל שהיו חגי זכריה ומלאכי, שלכן הרגישו בדבר ונפל עליהם חרדה כי היו נביאים, ובכ"ז לא ראו את המראה שלענין ראיית המלאך פנים אל פנים היה מדרגת דניאל יותר מהם, כמ"ש הוא עדיף מינייהו וכ"י: ט: דניאל מספר ב-(דניאל י, 1) וְנִרְאִיתִי אֲנִי דְנִגְאָל לְכַדְלֵי אֶתְהַמְרָאָה וְהֶאֱנָשִׁים אֲשֶׁר הֵיוּ עִמִּי וְהִנֵּה אִישׁ-אֶחָד לְבוּשׁ בְּגָדִים וּמְתַנְיֵוּ חֲגָרִים בְּכַתֵּם אוֹפָז: מראה נבואי של המלאך גבריאל, זוהי דרגת הנבואה שהיא ששית החל בדרגת הנבואה של משה רבנו (ראה הסבר בחלומות יוסף זוהר כרך א (בראשית) פרשת וישב דף קצא עמוד ב (בסוגריים) פ"י זהר בהיר (זה"ב), הרב יא"מ אייכנשטיין (בר וישב מה), נחלמו חלום שנייהם). ענין זה מרומז בתבנית הטעמים בבאה וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִלְאָךְ הוּא עַל-מֵה – ... זקף-קטן רביעי, זקף-קטן בתפקיד שתיים, רביעי בתפקיד ארבע, שתיים ועוד ארבע שווה שש. גלוי נבואי ממדרגה ששית ממדרגת נבואת משה מראה, חלום, חידות כנאמר ב-(במ' בהע"ב) (1) וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּנָא דְבַרֵּי אִישׁ-הַהוּא נְבִיאָאֵם הוּא בְּמַרְאָה אֵלָיו אֲתֹנְדַע בְּחֹלְמֵ אֲדַרְבֵּוּ: (1) לֹא-כֵן עֲבָדֵי מֹשֶׁה בְּכַל-בֵּיתִי נִאֲמָן הוּא: (ח) הַהוּא אֵלֶיךָ אֲדַרְבֵּוּ וּמַרְאָה הוּא בְּחִילֵת וְתַמְנַת ה' יִבְרִיט ... רוצה ללמד שרק בבלעם היה גלוי זה ומלווי לא ידעו מכך כלל. ראה גם במדבר בהעלתך יב,ו: וְנִבְיֵאֲכֶם הוּא (זקף-קטן רביעי (2 + 4 = 6))

הִנֵּה אֲנִי יֹצֵאתִי לְשֹׁטְן – מהפך פשטא מונח זקף-קטן – זקף-קטן שני לימודים, שלפחות אחד מהם יוצא מפשוטו. (ט: א) היוצא מפשוטו [מדרש תנחומא (בובר) פרשת בלק יא] ... מלאך של רחמים היה ולו נעשה שטן, וכך אמר [אל] בלעם גרמת לי לשמש אומנות שאינה שלי, שנאמר הִנֵּה אֲנִי יֹצֵאתִי לְשֹׁטְן

(ט: ב) היוצא מפשוטו [רא"ם] ... הַדֶּרֶךְ לְנִגְדִי, שפירושו בשביל שהדרך הזה שאתה (בלעם) הולך בו הוא לנגדי, כלומר הפך רצוני: ולפי משמעו: כי חרד הדרך לנגדי. לשון רטט, כי ראיתי בעל הדרך (בלעם) שחרד ומהר הדרך, שהוא לכעסי ולהמראתי. כִּי-יָרֵט – מקף כרב-מצב משמעות מלת ירט (ט: א) נוטריקון [במ"ר (וילנא) בלק כ,טו] ירא"ה (יראת"ה) ראת"ה נטת"ה, (ט: ב) ד"א וְיָרֵט בא"ת ב"ש מגן, (ט: ג) לשון פחד, (ט: ד) יָרֵט הַדֶּרֶךְ בעל הדרך (פ"י רא"ם), (ט: ה) לשון רצון [שפת"ח כב,לב, אות ז]

כִּי-יָרֵט הַדֶּרֶךְ – מרכא טפחא, ע"פ [רא"ם] כיתור לרבות התלהבות בלעם ללכת בדרך זאת, לְנִגְדִי – סלוק מגביל עונשו המייד ויאבד בעתיד כמו האנשים ההולכים עמו [במ"ר (וילנא) בלק כ,טו (כב,לב)]

במדבר בלק כב,יט: וַעֲתָה שָׁבוּ נָא כְּזֶה נִסְאֲתָם תְּלִילָה וְאֲדַלְּהָ מֵהַיַּסְף הוּא דְבַר עַמִּי:

פירש [אלשיך] (במ' בלק כב,יט) (וְאֲדַלְּהָ) מהראוי היה יאמר ואראה, ולא וְאֲדַלְּהָ. או יאמר ואגיד מֵהַיַּסְף כו', כי אין בזה צודקת ידיעה. אך אמר, הנה כאשר דבר לי (בשרים הראשונים) נִסְאֲתָם בתשובתו יתברך באומרו (במ' בלק כב,יט) לֹא תִלַּךְ עִמָּהֶם. (ט: ומה ההסתפקות?) אם היה מחליט הדבר שלא אלך בשליחות זה כלל, או אם חש על כבודי שלא אלך עמהם רק עם נכבדים מהם. ולא נודע אלי ביאור הדבר. אך עתה וְאֲדַלְּהָ מֵהַיַּסְף הוּא דְבַר עַמִּי, כי אדע כוונתו כי הרי אתם נכבדים מהם (ט: מהראשונים). ואם הפירוש הוא לעקור השליחות, יפרש ולא יניחני לטעות פעם שנית:

וְאֲדַלְּהָ – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה (יח) מל"ב מידות לר' אלעזר בריה"ג מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, (ובלשון הירושלמי ריבה וריבה את הכל). בלעם עוטה איצטלת ירא ה'. תשובת ה' הפעם תברר גם על הקודמת האם אלך עם כבוד מתאים למעמדי או לא אלך כלל.

מֵהַיַּסְף הוּא – מקף כרב-מצב משמע מלת מֵהַיַּסְף (א) להוסיף (ב) לחדול. במצב (א) שתי אפשרויות לרעת ישראל, לטובת ישראל. מֵהַיַּסְף הוּא – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. בלעם מצפה למצב (א) לתמיכה מה' בנבואה לרעת ישראל. פירש [גור אריה] (במ' בלק כב,יט) ... וכתב הרא"ם דכל זה על דרך ניבא ולא ידע מה ניבא' (ר' רש"י בראשית מה, יח). וכוונתו, שאם ידע מה ניבא, (ט: ה) היה נוקט במשמעות מלת "יוסף" כלחדול) לא היה שואל עוד מאת הקדוש ברוך הוא לקללם. ואין צריך לדבריו, כי לנבואה כזאת שלא דיבר אליו הקדוש ברוך הוא, רק שהוא נתנבא, אפשר להתבטל, וגו': אבל [במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ סימן י] מלמדנו וְאֲדַלְּהָ מֵהַיַּסְף הוּא שמתנבא שעתיד הקדוש ברוך הוא להוסיף להם ברכות על ידו. וזה ניבא ולא ידע מה ניבא.

דְבַר עַמִּי – מרכא (רבוי) סלוק (הגבלה), ע"פ [העמק דבר] בלעם סבור שהוא בהתקרבות יתירה לקב"ה (רבוי קרבה) וזה גסות רוחו של בלעם, אבל הקב"ה לא דבר עמו כלל (היינו הגבלה ומיעוט קרבה לבלעם), אלא הגיד לו אם לקרוא לך וגו'.

הסבר הלכתי בתוכן הפסוק:

[מדרש אגדה (בובר)] (במ' בלק כב,יט) וַעֲתָה שָׁבוּ נָא כְּזֶה נִסְאֲתָם תְּלִילָה וְאֲדַלְּהָ מֵהַיַּסְף הוּא דְבַר עַמִּי, אם ירצה שאלך עמכם ואם לאו יחשוב אצלו בלק שאם יכבדני כאשר אמר אלי לאמר שאני מניח ציווי ה' אלהי, לא שאיני יכול לקללם כי אוכל, אבל איני רוצה לעבור את מאמרו:

לפי [מדרש אגדה (בובר)] בלעם מתפאר ביכולתו להזיק, תחילת פרשת בלק מספרת על פעילות בלעם בלילות כדי להשרות על עצמו כוחות היזק. הלילה הוא זמן ההיזק. פרשת בלק מגלה יסודות בהכנה לשינה בלילה שעל ידם בני ישראל מגינים על עצמם מהיזק הלילה.

הפסוק הראשון מבין שני הפסוקים הבאים מפרש ע"י רש"י כמקור לקריאת שמע על המיטה, הפסוק השני בעל תוכן דומה על הגנת ה' על עמו.

במדבר בלק כג,כד: הַיְוָעִם כְּלָבִיא יָקוּם וְכֹאֲרֵי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁפַל עַד-יֵאָכַל טָרְף וְדַם-חַלְלִים יִשְׁתָּה: במדבר בלק כד,ח: אֵל מוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם כְּתוֹעַפֹת רָאֵם לֹא יֵאָכַל גּוֹיִם צְרִיּוֹ וְעַמְמֵיהֶם יִגְרֹם וְחֲצִיו יִמְחֹץ:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: עמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצני פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב פ.

1.8 במדבר בלק כב,ב (התשע"ח) (בהשתתפות נחלת יעקב)

במדבר בלק כב,יא: הנה העם היצא ממצרים ויבא את-עין הארץ עתה לכה קבה-לי אתו אוכל להלחם בו ונרשתיו:

עֲתָה – טעם רביעי עשוי לרמז לארבעה דברים הנלמדים מצירוף פ' רש"י ומלבי"ם.

[רש"י] (במ' בלק כב,יא) ע"פ [תנחומא ה] מפרט שני דברים:

(א) **(כב,יא) קִבְּהָ-לִי** – זו קשה מארה לי, שהוא נוקבי ומפרש **[שפת"ח ג] הקלה יותר**: **[תורה שלמה צ] תנ"י ח, במדבר"ר פ"כט, ילקו"ש ורש"י ומדא"ג. ומ"ש שנוקב השם ומפרש אינו בכל המקורות הנ"ל. ובח"י רד"ל לתרגום (וי' כד, יא) ויקב, שיזכיר בפירוש שם ישראל, [אור החיים] שפי' קִבְּהָ-לִי, שיפרש שאינו מאררו אלא בערך מלחמת מואב שיהיו ישראל מוכנעים לפני מואבים.**
(ב) **[ונרשתיו]** (ט: ללא פירוט לכן משמעו) – מן העולם. ובלק לא אמר אלא ואגרשנו מן הארץ, איני מבקש אלא להסיעם מעלי, ובלעם היה שונאם יותר מבלק:

[מלבי"ם] (כב,יא) לדברי בלעם ויוסר הפחד מלבם ועי"ז (כב,יא) אוכל אוכל להלחם בו, שעי"כ יצאו גבורי מואב למלחמה, והגם שלא נכה בו עד שאגרשנו מן הארץ בכ"ז ע"י שיצאו למלחמה נגדו וגרשתיו מגבולי ולא יקרב אל ארצי בראותו מלחמה. והנה מה ששינה בלעם ואמר שבלק אמר **לְכָה קִבְּהָ, הגם שבלק אמר לכה ארה, זאת הבין מדברי בלק, שאם בלק אינו רוצה רק שיארר אותם לבד למה שולח שיבוא אצלו הלא המארה תחול על המאורר גם מרחוק, ולמה יטריח אותו בחנם שיבא אליו, וע"כ שחוק מן המארה צריך הוא גם אל הקבוי שהוא פרישת הקללה ופרסומה כדי לחזק ידי אנשי המלחמה שנפל עליהם אימתה ופחד וע"ז צריך שיבא לארץ מואב דוקא ויפרש הקללה במעמד כלם שבזה יוסר מהם הפחד שנפל עליהם ויצאו להלחם, ואחר שהבין שה' לא יסכים שיאור את העם כי ברוך הוא לה', חשב שעכ"פ יסכים על הקבוי שבזה לא יחליש כח ישראל רק יחזק לב אנשי מואב להסיר המורך מלבם: ע"י צירוף פ' **[רש"י]** עם פ' **[מלבי"ם]** משמע שבדברי בלעם יש ארבעה פרטים. (א) ארה, שיכולה לחול מרחוק; (ב) קבה, פרסום הקללה במקום כדי לחזק ידי אנשי המלחמה, ומשמע מהמלבי"ם שבלעם מנסה לומר ש"קבה" קל מ"ארה" ופי' **[אור החיים]** לפי בלעם קבה הוא רק לענין התחזקות מואב נגד ישראל ולא קלה רחבה יותר; (ג) וגרשתיו מגבולי ולא יקרב אל ארצי בראותו מלחמה. (ד) ע"פ פ' **[רש"י]** ע"פ **[תנחומא ה]** תוספת של בלעם לגרשם מן העולם.**

ככותרת: בלעם מציג שמדובר בפעולה מוגבלת רק בין מואב וישראל, אבל כוונת עצמו היא ההפך לפגיעה גדולה בבני ישראל. **לְכָה קִבְּהָ-לִי אֲתוּ** – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן שני לימודים, שלפחות אחד מהם ע"פ תבנית מהפך פשטא יוצא מפשט הכתוב, אם "קבה" חלש מ"ארה" אז בלעם מתכוין רק לעזור למואב נגד ישראל. אבל אם כוונתו האמיתית ש"קבה" חזק מ"ארה" אז להפך מתכוין להזיקם לתמיד.

קִבְּהָ-לִי – מקף כרב-מצב למשמעות הצרוף "קבה-לי" (א) לפעם זאת (ב) לפעם אחרת (ע"פ **וי' מצ' טו, יד ו-כט**) וכאן רוצה ללמוד לפעם הזאת.

קִבְּהָ-לִי – מקף כרב-מצב למילת "לי" שימוש במילת "לי" במשמע "לעצמי", (א) משמע לבלק כאמר ב-**(כב,י) ועתה לכה-נא ארה-לי** (לעצמו של בלק ולא דווקא למואב) (ב) וכאן בלעם כביכול חוזר על מאמר בלק ובאומר **(כב,יא) לְכָה קִבְּהָ-לִי אֲתוּ** ושונה מ"ארה" ל"קבה" לפי פ' **[רש"י]**, אז "לי" משתנה מ"בלק" ל-"בלעם", ועם צירוף פ' **[רש"י]** ע"פ **[תנחומא ה]** תוספת של בלעם לגרשם מן העולם. כנראה שכאן התורה מלמדת שזה מצב (ב) ל"עצמו" של בלעם ולא של בלק.

(כב,יא) אוכל אוכל להלחם בו ונרשתיו

בלק בקש - **(כב,י) אוכל אוכל נכה-בו ונאג'שגו מרה-ארץ**, אפשר שע"פ **[מלבי"ם] נכה-בו** – זקא-קטן מלמד על שני דברים, (א) חיזוק אנשי המלחמה של מואב לצאת למלחמת מגן (שוה מוציא מפשט הכתוב ומרומז בתבנית **(כב,י) אוכל אוכל** – מהפך פשטא; (ב) הפשט הכאה שתגרש את בני ישראל מגבולות מואב. אבל בלעם מפרש הקריאה כמלחמה מרובה כמרומז בתבנית הטעמים של **(כב,יא) להלחם בו** – מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב.

(כב,יא) אוכל אוכל להלחם בו – מרכא תביר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא באופן שונה ביניהם, ע"פ **[תולדות יצחק]** קבוצת הפרטים הם בלק ובלעם. בלעם ילחם בישראל מלחמת קלה ומחשבה. ובשעת הקללה בלק ילחם בישראל מלחמת חרב, והרואים יחשבו שבלק בגבורתו נצחם.

(כב,יא) אוכל להלחם בו – תביר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שלא חל עליהם משהו הקשור לנושא. שמהשמועה לבדה תמנע המלחמה. ע"פ **[תולדות יצחק]** ... שהיה אפשר שכונת בלק לא היה שיקלל לישראל, אלא שישמעו ישראל שבלק שולח לבלעם שיבוא לקללם, וכשישמעו ישראל יברחו משם. ט: אפשר שמואב ידעו שכאשר מלך אדום סירב לתת מעבר לישראל דרך ארצו ויצא נגדם בעם כבד ובחרב, ישראל סבבו ממנו ופנו לדרך אחרת (במ' חקת יח – כא). מואב לא ידעו שישראל נסובו מפני שנצטוו לא להלחם באדום בני עשו. כנדרש ב- **[מדרש תנחומא (ורשא) פרשת חקת סימן יח]** ... לפי שנאסרו ישראל להלחם בבני עשו שני' **(דב' ב,ה) אלי-תתגרו גם לי לא-אתן לכם מארצם** (ט: ארץ עשו) **(כב,יא) ונרשתיו** – סלוק בתפקיד הגבלה. בלק בקש גירוש מוגבל. אבל לפי **[רש"י]** ע"פ **[תנחומא ה]** תוספת בלעם לגרשם מן העולם.

במדבר בלק כב,יב: ויאמר אליהם אל-בלעם לא תלך עמכם לא תאר את-העם כי ברוך הוא:

[תולדות יצחק] ... בלעם אמר ... ואם אומר לשי"ת (שבלק) שלח לי לשון ארוך שהיא קללה קטנה מקבה, הקדוש ברוך הוא ישיב לא תאור ולא יאשר לי מקום כלל ועיקר שאקללם, ולכן אומר להקב"ה (שבלק) שלח לי קבה, והשי"ת ישיב לא תקוב וישאר לי מקום לקללם בלשון ארוך, והקב"ה שידע מחשבתו הרעה אמר ליה הבנתי מחשבתך הרעה, לכן אני אומר לך **(כב,יב) לא תאר את-העם** אפילו בלשון ארוך.

(כב,יב) לא תאר את-העם – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שני לימודים, מהפך פשטא מורה שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשטו של הכתוב. ע"פ **[תולדות יצחק]** כאן **(כב,יב) לא תאר** הוא הגבלה המונעת כל סוג של קללה. **כי ברוך הוא** – מרכא טפחא, כעין קבוצה העשויה להתרחב, הוא ברוך מבורכים אבותיו, מבורכים בניו **הוא** – סלוק מגביל הברכה הנשגבה רק לעם ישראל.

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדני (טטור ל) כי במצותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרעא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; זרעא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תברך מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרעא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שפחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב ע"פ.

1.9 במדבר בלק כב,ב (התשע"ט) (בהשתתפות נחלת יעקב)

במדבר בלק כב,ד: ויקומו שרי מואב ויבאו אל-בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו:
(טו) וינסף עוד בלק שלח שרים ונכבדים מאלה:
(טז) ויבאו אל בלעם ויאמרו לו כה אמר בלק בן-בצפור אל-נא תפגע מתוך אלי:
(יז) פירכבר אכבדך מאד וכל אשר-תאמר אלי אעשה ולכה-נא קבחה לי את העם הזה:

במדבר בלק כב,ד: ויקומו שרי מואב ויבאו אל-בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו:
ויקרא אמר כב,ג: ובת-פהו פי תהיה אלמנה וגרושה ונרע אין לה ושפה אל-בית אביה פנעוניה מלחם אביה תאכל וכל-ה' לא-ינאכל בו: ס
דברים תצא כה,ז: ואם-לא יפחל האיש לקחת את-במתו ועלתה, בקמתו השערה אל-הקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאתיו שם בישראל
לא אבה יבמי:

[בבלי קידושין ד,א] דתניא: (וי' אמר כב,ג) ונרע אין לה - אין לי אלא זרעה, זרע זרעה מנין? ת"ל: (וי' אמר כב,ג) ונרע אין לה, עיין לה (אל"ף הופכת לרע"ן ולמד לחפש לה זרע); ואין לי אלא זרע כשר, זרע פסול מנין? ת"ל: (וי' אמר כב,ג) ונרע אין לה, עיין לה (לימוד קודם). והא אפיקתיה לזרע זרעה (תמיהה הרי השתמשת בלימוד זה קודם לבני בנים)! זרע זרעה לא איצטריך קרא, דבני בנים הרי הן כבנים, כי איצטריך קרא - לזרע פסול. ותנא גופיה מנליה דדריש הכי? אמרי, כתיב (במ' בלק כב,ד) מאן בלעם, (דב' תצא כה,ז) ו- מאן יבמי, דלא כתיב בהו יו"ד, והכא כתיב ביה יו"ד, שמע מינה לדרשא הוא דאתא.

(במ' בלק כב,ד) ויאמרו - מונח זקף-קטן במלה אחת בתפקיד של המידה (י"ח מל"ב מידות של ר'אלעזר בן ר' יוסי הגלילי) נאמר במקצת ונוהג בכל ובלשון הירושלמי ריבה וריבה את הכל. שכל שרי מואב שנשלחו, חזרו בדעה אחת **(כב,ד) מאן בלעם הלך עמנו:** ואין מקום לעיון בדבר. מסקנה זאת לפי הלימוד ב-**[בבלי קידושין ד,א]** מלת **(במ' בלק כב,ד) מאן** ללא יו"ד משמעה שאין מקום לעיון בדבר לעומת מלת **אין** עם יו"ד ב-**(וי' אמר כב,ג) ונרע אין לה** שנדרשת שיש מקום לעיון בנושא.
(וי' אמר כב,ג) ונרע אין לה - זקרא מונח סגול בתפקיד של הוספה מעין הענין על הענין, עיון האם ילדיה מבעלה הכהן, שנפטר, הביאו ילדים לעולם, וכן דורות נוספים, וכן זרע פסול.

במדבר בלק כב,ג: ויגם בלעם בפקר ויאמר אל-שרי בלק לכו אל-ארצכם
במדבר בלק כב,ד: ויקומו שרי מואב ויבאו אל-בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו:
(במ' בלק כב,ד) ויקומו שרי מואב - (סלוק) פשטא מונח זקף-קטן והוא פעולה ואחריו **ויבאו אל-בלק -** פעולה. אפשרות ללימוד לאחריו ואלפניו. לימוד לאחריו קמו כאחד ועזבו כאחד את בלעם ... באו כאחד לבלק עם אותה דעה. הרעיון של "ענין שנעשה כאחד" בלימוד אל הנאמר אלפניו **(כב,ג) להלך עמכם** כאחד. בשילוב עם המסקנה מ-**[בבלי קידושין ד,א]** השרים האלו הבינו מדבריו שאינו רוצה לבוא כלל ואין מקום לעיון בדבר.

אבל לפי **[מדרש תנחומא]** המשמעות הייתה שאין מקום לעיון להלך עם שרי מואב הראשונים שנשלחו כי אינם לפי כבודו של בלעם. **[הרא"ם (דב' תצא כה,ה)]** מאן בדעתו לילך עמנו.
[מדרש תנחומא (בובר) פרשת בלק סימן ט] (כב,ג) ויגם בלעם בפקר ויאמר אל-שרי בלק לכו אל-ארצכם וגו'. לא אמר להם לא נתן לי הקדוש ברוך הוא רשות לילך ולא לקלל, אלא **(כב,ג) מאן ה' לתתי להלך עמכם**, אמר לי אינו כבודך לילך עם אילו, אלא עם גדולים מהם, שהוא חפץ בכבודי, **(כב,ד) ויקומו שרי מואב ויבאו אל-בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו**. לפיכך **(כב,טו) וינסף עוד בלק שלח שרים ונכבדים מאלה:** ... ורוח גבוהה, **(כב,ג) מאן ה' לתתי להלך עמכם:**

(כב,ד) מאן בלעם - מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. אפשר ששרי מואב הרבו להפציר בו והוא ריבה רוח גבוהה לכבוד עצמו והרבה למאן - לסרב כי כולם אינם מכובדים לפי כבודו של בלעם, ו-**[אלשיך]** פירש מאן מגאותו.

(כב,ד) אל-בלק - מקף בורר, אתנה מגביל על בסיס המדרשים הבאים
[במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ,ז] ... אמר להם הקדוש ברוך הוא (למואב) שלא יהיו נוטלים מארצם אלא שהיו בעלי קסמים ונחשים יתור מבלעם שנא' **(במ' בלק כב,ב) נרא בלק** אלא שלא היה מכיין הדברים לאמיתן **[מדרש אגדה (בובר)] (במ' בלק כב,ז) וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים יבגו**. זקני מואב גם הם לקחו בידם קסמים: ד"א למה אמר לו (א-לקים לבלעם) בתחלה לא תלך, ובסוף אמר לו קום לך, אלא בתחלה שאל בלק לקוסמים אמר להם מה תאמרו יפה יבוא בלעם או לאו, קסמו קסמים ואמרו יבוא, לכך הפך הקדוש ברוך הוא קסמיהם ואמר לו **(במ' בלק כב,ג) לא תלך עמכם**, ובפעם שניה קסמו ואמרו לא יבוא, אמר לו הקדוש ברוך הוא **(במ' בלק כב,ג) קום לך אהם** (כנאמר ב-) **(ישעי' מד,כה) מפר אתות בידים וקסמים יהולל:** **[אברבנאל במדבר כב]** מביא פרשנות רמב"ן ... והרב רבי משה בר נחמן כתב ... בלעם השיבם **(ח) ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבת אתכם דבר פאשר ידבר ה' אלי רוצה לומר שאין הדבר כבר תלוי בקסם ובאצטגנינות כמו שהיה עד עתה כי הנה נתחדש עניני ביתר זאת ומעלה ואני נביא ליי"ו.**

(כב,ד) אל-בלק - מקף בורר בין בלק הקוסם והאמנתו בקסמים ובין בלק שמוכיחים לו שלא היה מכיין (בקסמים) הדברים לאמיתן **(כב,ד) אל-בלק -** אתנה כמגביל את בלק כאשר מדובר בעם ישראל. שרי מואב מחדשים לבלק שכאשר מדובר בעם ישראל הם בהשגחה א-לקים אין הדבר כבר תלוי בקסם ובאצטגנינות ובלעם כביכול נביא לה' לכן אינו עוד בצד של הקסמים והכישופים. **(כב,ד) הלך עמנו -** מונח מרבה סלוק מגביל, ביחד כרובי הגבלות (א) שכנביא לה' מוגבל מצד צווי ה' (ב) הליווי שלהם אינו מכובד לנביא ה'. וכך פירש **[באר מים חיים (כב,טו)]** ע"פ **[אור החיים]**.
(כב,ד) אל-בלק - אתנה כמגביל את שליטת בלק במואב מסרוב בלעם לבוא, לפי **[רש"ר הירש (כב,ז)]**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח: רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצג פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתרשבע"פ.

1.10 במדבר בלק כבב (התש"פ)

במדבר בלק כגו: וַיִּשָּׂב אֵלָיו וַהֲגֵה נֶצֶב עַל-עַלְתּוֹ הוּא וְכָל-שָׂרֵי מוֹאָב:

במדבר בלק כגז: וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר

מִן-אֲרָם יִנְחֵנוּ בְּלָק מֶלֶךְ-מוֹאָב מִהַרְרֵי-קָדֶם לְכַח אֲרָה-לִי יַעֲקֹב וּלְכַח זַעֲמָה וּשְׂרָאֵל:

(במ' בלק כגז) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ - (סלוק) מרכא טפחא כעין מדת סמוכים, כעין מזה כ"ב מל"ב מדות מכתוב שחבירו (כאן שלפניו) מלמד

עליו. מכך שבלק ושרי מואב (במ' בלק כגו) וַהֲגֵה (גלוי מהנעלם) נֶצֶב עַל-עַלְתּוֹ מביאים למאמר בלעם שהם תולשים אותו ממדרגת

רוח הקדש שזכה בה לפי סברתו.

(במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ סימן יט) (במ' בלק כגז) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן-אֲרָם יִנְחֵנוּ, פתח ואמר מן הרמים הייתי

והורידני בלק לבאר שחת ינחני כד"א (יחזקאל לביח) נְהַה עַל-הַמָּוֶן מִצְרָיִם וְהוֹרְדָהוּ, ד"א מן ארם עם רם שלמעלן הייתי והורידני בלק

מכבודי משל למי שמהלך עם המלך ראה ליסטין הניח את המלך וטייל עם הליסטין כשחזר אצל המלך אמר לו המלך לך עם אותו

שטיילת עמו שאי אפשר לך שתלך עמי כך בלעם נזקק לרוח הקדש וחזר להיות קוסם כבתחלה שנא' (ויחוש יגבב) וְאֵת-בְּלַעַם בֶּן-בְּעֻזָּר

הַקּוֹסֵם לְפִיכָךְ צוּוּת רַם הִיִּיתִי וְהוֹרִידֵנִי בְּלַק,

מִן-אֲרָם - תלישא-גדולה, בלימוד אלפניו, בתפקיד עפירה ממחיצה של מעמד רם, נביא ברוח הקדש.

(במ' בלק כגז) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ - מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן חיזוק קול בלעם כפי'

(בעל הטורים) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ שהרים קולו שישמעוהו כל שבעים אומות כדי שיקנאו בישראל, וזהו (משלי כז; יד) מִכְּבָרָךְ רָעָהוּ בְּקוֹל גְּדוֹל

בְּפֶהךָ הַשְׂפִים קָלְלָהּ תִּתְשָׁב לּוֹ; וכך לומד פסוק זה ב-(בבלי ערכין טז,א) כגון דמיקלע (אורה) לאושפיזא (למארה) וטרחו קמיה שפיר, למחר

נפיק יתיב בשוקא ואמר: רחמנא ניברכיה לפלניא דהכי טרח קמאי, ושמעין אינשי ואזלין ואנסין ליה. תני רב דימי אחוה דרב ספרא:

לְעוֹלָם (ורמב"ם עדות פ"ז,ה"ד) זה אבק לשון הרע) אל יספר אדם בטובתו של חברו, שמתוך טובתו בא לידי רעתו.

מִן-אֲרָם, כלומר היאך אני בא עליהם מארם לקללם ומארם יצא אברהם אביהם טעון בברכות שנאמר (בר' לך יב;א) לֵךְ-לָךְ מֵאֶרֶץ צָרָר וּכְתִיב

(שם שם;ב) וַאֲבָרְכָךָ וגו', וכן יעקב הלך לארם טעון כל אותם הברכות שנאמר (שם כח; טו) וַהֲגֵה אֲנֹכִי עִמָּךְ וּשְׂמַרְתִּיךָ וגו',

(במ' בלק כגז) מִן-אֲרָם - תלישא-גדולה, בלימוד אלאחריו ירמו לשיעור שבעים אומות העולם. ועוד בתפקיד מחיצה בפני עצמה זה

רמז ל "מקור" "שורש"

כפי' (בעה"ט) ד"א מִן-אֲרָם - (תלישא-גדולה רמז למקור), שאלולי הם לא היינו בעולם שאנו מארם וכשנעקד יצחק נפקדה גם מלכה

מנחור שנאמר (שם כב; ג) הנה ילדה מלכה גם היא, ואתה גם כן כפוי טובה שאילולי אברהם לא באת לעולם שבכותו ניצול לוט

מסדום, ואני גם כן כפוי טובה שאילולי בא יעקב אל לבן לא היו לו בנים ואנו באים מארם לקללם, מִן-אֲרָם - תלישא-גדולה,

בגימטריא אשל, פירוש באים בזכות אברהם שנטע אשל בבאר שבע,

מִן-אֲרָם - תלישא-גדולה, א' מקור אברהם בארם, ב' בזכות אברהם ושרה מקור לילדים לנחור ולמלכה ומהם ללידת בלק ובלעם.

ג' בלעם נקרא לתלוש את בני אברהם ע"י קללה היינו ענין רוחני כדי לעקרם מן העולם.

(בעה"ט) (במ' בלק כגז) יִנְחֵנוּ, ב' במסורה, יִנְחֵנוּ בְּלָק, (תה' כג; א) יִנְחֵנוּ בְּמַעְגְלֵי-צִדְקָה כדאמרינן [סנהדרין קה; ב] כמה צדקות עשיתי

עמכם שלא כעסתי בימי בלעם, והיינו יִנְחֵנוּ בְּמַעְגְלֵי-צִדְקָה כשבקש אותו רשע לקללני הנחני (הקיה) בְּמַעְגְלֵי-צִדְקָה שלא כעס, ינחני,

בגימטריא לגהנם, מִהַרְרֵי-קָדֶם, מהר שהעמידו קדמונים זה גל וזה גל וכתרו עליו ברית כדכתיב (בר' ויצא לא; נב) אִם-אֲנִי לֹא-אֶעְבֹּר

אֶלֶיךָ אֲתִּיגַל הַיָּהּ וְכר, והוא שלח אלי לעבור הברית לקללם, ד"א מִהַרְרֵי-קָדֶם, אני רואה שלא לקללם כי ההרים נהגו בהם כבוד

דכתיב (תה' קיד; ד) הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים; לכבודם ואני אקללם, מִהַרְרֵי-קָדֶם בגימטריא (455 + 145 = 600) מאבות העולם (= 449 +

151 = 600),

(במ' בלק כגז) יִנְחֵנוּ - קדמא בתפקיד להקדים, הקב"ה הקדים להקיה את ישראל בְּמַעְגְלֵי-צִדְקָה להגן עליהם מפני נסיונות בלעם לקללם.

(במ' בלק כגז) מֶלֶךְ-מוֹאָב - מקף כבורר בין מלך קבוע למואב ובין מלך בעת ההיא למואב כדי להלחם בישראל כנלמד בתחילת פרשת

בלק, אפשר שכך בלעם ממעט במעמדו של בלק. (במ' בלק כגז) מִהַרְרֵי-קָדֶם - מקף כבורר בין משמעויות הכתוב (א) 2 גלי זיכרון

(ב) הרים בכלל, ע"פ ת"י הרי מזרח בפרט (ג) אבות העולם במדה כ"ט מל"ב מדות גימטריא בחשבון אותיות (600 = 600);

במשמעות (א) הכתוב קשור ל-מִן-אֲרָם

(במ' בלק כגז) בְּלָק מֶלֶךְ-מוֹאָב מִהַרְרֵי-קָדֶם - מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים. מהפך פשטא מרמז שלפחות

אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. בדרך כלל מקף מוסבר שרק אחד מהלימודים מתקיים או ששני הלימודים לא מתקיימים באותה

עת. אבל כאן שני הלימודים מתקיימים בעת ובעונה אחת.

(לימוד א) יוצא מפשט הכתוב גל שהקים לבן וגל שהקים יעקב וכתרו עליהם ברית שלא יעברו אותם לרעה. אפשר כי הכתוב כאן הוא

כעין מדה י"ז מל"ב מדות מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר, בפר' ויצא נאמר שיעקב הקים גל ומאמר לבן עשוי

להשתמע שהוא מייחס לעצמו הקמת הגל. אבל מפי' (בעה"ט) משמע שכל אחד הקים גל.

(לימוד ב) כפשט הכתוב הרים נהגו כבוד בישראל.

(בעה"ט) (במ' בלק כגז) אֲרָה-לִי יַעֲקֹב וּלְכַח זַעֲמָה וּשְׂרָאֵל: הזכירם בשני שמותיהם, אמר באיזה שם אקללם; הקב"ה ברכו כשהיה

שמו יעקב ושוב ברכו בשם ישראל; אם כן באיזה שם אקללם, והקב"ה לא רצה לייחד שמו על קללתם שבקללות כתיב (דב' תב' כח; טו)

וַיִּבְרָא עֲלֵיךָ פְּלִי־הַסְּקָלוֹת, ובברכות כתיב (דב' תב' כח; ח) יִצּוּ ה' אֱתָהּ אֲתִי־הַסְּבָרָהּ בְּאֶסְמֵיהָ וְכָל־מִשְׁלַח יָדָהּ; והאיך אקללם:

(דב' תב' כח; טו) וַיִּבְרָא עֲלֵיךָ פְּלִי־הַסְּקָלוֹת הַאֵלֶּה - דרגא תביר מרכא טפחא תבנית טעמים בעלת שתי תכונות, (לימוד א) דרגא תביר

מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ושעל כל פרט חל אותו ענין או הלכה. הבסיס הן הקללות שבפר' בחקתי ובפר'

תבוא, ההרחבה עשויה להיות קלות כמו של בלעם. ועל כל אחת מהקללות כפי' (בעה"ט) והקב"ה לא רצה לייחד שמו על קללתם

(=קללותיהם שבפר' בחקתי ובשפר' תבוא, ומאנשים)

(לימוד ב) עֲלֵיךָ פְּלִי־הַסְּקָלוֹת הַאֵלֶּה - תביר מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ושעל חלק מהפרטים לא חל ענין או

הלכה מסוימת. אפשר שכאן חלק מהפרטים כולל כל הפרטים. צ"ע

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) (ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מחרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב.פ.

1.11 במדבר בלק כב,ב (התשפ"א)

במדבר בלק כב,כא: וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּבָקָר וַיִּחְבֹּשׂ אֶת־אֲתָנּוֹ וַיַּגִּדְךָ עִם־שָׂרֵי מוֹאָב:

(במ' בלק כב,כא) **וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּבָקָר** - מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן רומז לשני לימודים, מהפך פשטא רומז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. (לימוד א) **[מדרש אגדה (בובר)] (במ' בלק כב,כא) וַיִּחְבֹּשׂ אֶת־אֲתָנּוֹ**. מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה, וכי כמה עבדים היו לו שכן כתיב (במ' בלק כב,כב) **וַשְׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ**, אלא מפני שהיה שונא הרבה לישראל, קם הוא בהשכמה וחבש הוא בעצמו את אתונו. והוסיף [רש"י] ... אמר הקדוש ברוך הוא רשע כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר (בר' וירא כב, ג) **וַיִּשְׁפָּם אַבְרָהָם בְּבָקָר וַיִּחְבֹּשׂ אֶת־חַמְלָו וַיַּחֲשֶׁן אֶת־שַׁעֲוֵי נַעֲרָיו אֹתוֹ**. כתב [אדרת אליהו - מהדורא תליתא] ... ואמרו רז"ל שאברהם אבינו ע"ה (ושני נערי) קדמו ... ומשה רבינו (ואשתו ושני בניו) קדמו, ותקנו מקודם אשר רצה בלעם הרישע לקלקל.

(במ' בלק כב,כא) **וַיִּחְבֹּשׂ אֶת־אֲתָנּוֹ [דבר מלכות, בלק התשע"ח, לקוטי שיחות חכ"ח, לקראת שבת, אדמו"ר מ"ש]** ועל דרך זה, בפעולה דחבישת האתון בעצמו, היה בזה טעם נסתר לקטרג על עם ישראל כי הנהגתו הבלתי מתאימה "קלקול השורה" תזכיר את כל הנהגות בני ישראל במדבר שהיו שלא כראוי "קלקול השורה". ועי' זה תגרום להפך האהבה חס ושלום דהקב"ה לישראל. (במ' בלק כב,כא) **וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּבָקָר** - מהפך פשטא זקא-קטן, מחשבת בלעם הייתה שהנהגה בלתי מתאימה לו (מהפך מההנהגה המתאימה לו) יזכיר הנהגות בני ישראל שמהפכות מדבקות בשם ולגרום להפך האהבה חס ושלום דהקב"ה לישראל.

(לימוד ב) בלעם השיב רעה תחת טובה, הפך כוונת יעקב כאשר נתן לו את האתון. נקדים בהסבר הסיפא של החצי הראשון של הפסוק. **אֶת־אֲתָנּוֹ** - מקף כבורר בין אתון של בלעם, ובין הנלמד ב-[מדרש אגדה (בובר)] אמרו חכמינו ז"ל אותה אתון נבראת ביום הששי של בריאת העולם, ויעקב נתן לו לבלעם זה האתון, הסיבה למתנה **אֶת־אֲתָנּוֹ** - אתנה מגביל שהאתון נתנה לו [מדרש אגדה (בובר)] כדי שלא יתן עצה רעה לפרעה שלא יגזרו גזירה רעה על בניו, ולא הועיל לו, אלא הוא נתן עצת הליכנים לפרעה:

[אדרת אליהו - מהדורא קמא] (במ' בלק כב,כא) וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּבָקָר. סוד המחשבה לכך אמר **בְּבָקָר** וכמ"ש (מיכה ב,א) **הוֹי חֲשִׁבְיָאֲנֹן וּפְעֻלֵי רַע עֲלִימִשְׁפּוֹתֵם בְּאֹר הַבְּקָר יַעֲשׂוּהָ בְּי יִשְׁלַאֲלָהּ יָם**: והוא סיומא דמחשבה. **וַיִּחְבֹּשׂ אֶת־אֲתָנּוֹ** הוא המעשה. **וַיַּגִּדְךָ** הוא הליכה. שיש ג' דברים המשמשים את האדם עינים בראש ידיים בגויה רגלים בבטן שהם בג' מקומות של כלל האדם רב"ג. ולכן כתיב כאן כל אלו הג' (בב,כא) **וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּבָקָר** הוא רמז על עינים שתיכף לקימת האדם בבוקר משמשין העינים כי מיד הוא פותח עיניו קודם לכל דבר. **וַיִּחְבֹּשׂ אֶת־אֲתָנּוֹ** הוא רמז על הידים וכמ"ש בזוהר שחבשו בכל מיני כשופין. **וַיַּגִּדְךָ עִם־שָׂרֵי מוֹאָב**. שבכל ההליכה היה עושה כשפים ולכן כתיב **עִם־שָׂרֵי מוֹאָב** שהקסמים בידם וכמ"ש למעלה (במ' בלק כב,ג) **וּקְסָמִים בְּיָדָם** ונגד זה נתיצב המלאך ג"כ בג' מקומות:

נענין ב-[אדרת אליהו - מה' קמא] (במ' בלק כב,כא) **וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּבָקָר**. סוד המחשבה לכך אמר **בְּבָקָר** וכמ"ש (מיכה ב,א) **הוֹי חֲשִׁבְיָאֲנֹן וּפְעֻלֵי רַע עֲלִימִשְׁפּוֹתֵם בְּאֹר הַבְּקָר יַעֲשׂוּהָ בְּי יִשְׁלַאֲלָהּ יָם**: והוא סיומא דמחשבה. **[אדרת אליהו - מה' קמא] (במ' בלק כב,כא) וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּבָקָר**. סוד המחשבה לכך אמר **בְּבָקָר** וכמ"ש (מיכה ב,א) **הוֹי חֲשִׁבְיָאֲנֹן וּפְעֻלֵי רַע עֲלִימִשְׁפּוֹתֵם בְּאֹר הַבְּקָר יַעֲשׂוּהָ בְּי יִשְׁלַאֲלָהּ יָם**: והוא סיומא דמחשבה. **וַיִּחְבֹּשׂ אֶת־אֲתָנּוֹ** הוא המעשה. **וַיַּגִּדְךָ** הוא הליכה. שיש ג' דברים המשמשים את האדם עינים בראש ידיים בגויה רגלים בבטן שהם בג' מקומות של כלל האדם רב"ג. ולכן כתיב כאן כל אלו הג' (בב,כא) **וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּבָקָר** הוא רמז על עינים שתיכף לקימת האדם בבוקר משמשין העינים כי מיד הוא פותח עיניו קודם לכל דבר. **וַיִּחְבֹּשׂ אֶת־אֲתָנּוֹ** הוא רמז על הידים וכמ"ש בזוהר שחבשו בכל מיני כשופין. **וַיַּגִּדְךָ עִם־שָׂרֵי מוֹאָב**. שבכל ההליכה היה עושה כשפים ולכן כתיב **עִם־שָׂרֵי מוֹאָב** שהקסמים בידם וכמ"ש למעלה (במ' בלק כב,ג) **וּקְסָמִים בְּיָדָם** ונגד זה נתיצב המלאך ג"כ בג' מקומות:

נענין מחשבות בלעם נחזור ל-[אדרת אליהו] (מיכה ב,א) **וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּבָקָר** וכמ"ש (מיכה ב,א) **הוֹי חֲשִׁבְיָאֲנֹן וּפְעֻלֵי רַע עֲלִימִשְׁפּוֹתֵם בְּאֹר הַבְּקָר יַעֲשׂוּהָ בְּי יִשְׁלַאֲלָהּ יָם**: והוא סיומא דמחשבה. על תוצאת סיום המחשבה מלמדת מקבילת תבנית הטעמים (במ' בלק כב,כא) **וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּבָקָר** - מהפך פשטא זקא-קטן, ותבנית הטעמים המקבילה בכתוב (מיכה ב,א) **וַיִּקְרָא בַלְעָם בְּבָקָר** - מהפך פשטא זקא-קטן, שני לימודים של היפוך ממה שאחרים סוברים. (לימוד א) בלעם חשב שלתחילה א-לקים לא הרשה לו ללכת, ובפעם השניה הרשה לו ללכת, וכפ' [רש"י (בב,ט)] שבלעם חשב בטעות פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שוה עליו, (לכן יש לעיל ידו לעשות) אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין: וכפ' [רש"י (בב,ט)] אמר שמה אפתנו ויתרצה:

(לימוד ב) או יש לפרש שלתחילה רצה ללכת משנאה ולא רק מתאוות בצע וכבוד בפועל עשה עצמו כאילו הולך עבור תשלום. ע"פ [רמב"ן] לכתחילה היה החפץ לשם הנכבד מתחלה שילך עמהם, אחרי הודיעו אותם שלא יקללם ושיתנהג בענינם כאשר יצוה, כי הרצון לפניו יתברך שיברך את ישראל מפי נביא לגוים (בפועל) (לימוד א) מחשבת בלעם שהולך בלי להודיע לשרי מואב שלא יקלל את ישראל, ושרי מואב חשבו שה' נתן לו רשות לקלל (בב,כא) **וַיִּחְבֹּשׂ** - טפחא ללא מרכא לפניו בתפקיד שנוי ורבוי כפ' [אדרת אליהו - מה' קמא] הוא רמז על הידים וכמ"ש בזוהר שחבשו **אֶת־אֲתָנּוֹ** (לא רק ברתמות רכיבה אלא גם) בכל מיני כשופין.

(בב,כא) **וַיַּגִּדְךָ** - טפחא ללא מרכא לפניו בתפקיד שנוי ורבוי כפ' [אדרת אליהו - מה' קמא] שבכל ההליכה היה עושה כשפים [רש"י] (בב,כא) **עִם־שָׂרֵי מוֹאָב** - לבו כלכם שוה: **[אדרת אליהו] (בב,כא) עִם־שָׂרֵי מוֹאָב** שהקסמים בידם וכמ"ש למעלה (במ' בלק כב,ג) **וּקְסָמִים בְּיָדָם**.

(בב,כא) **עִם־שָׂרֵי** - מקף כבורר בין אחדות מטרה ובין שוני במטרה. ולפי המפרשים נראה כאחדות מטרה. **[העמק דבר] (בב,כא) עִם־שָׂרֵי מוֹאָב**. כאן כתיב שרי מואב ולא שרי בלק כמו לעיל י"ג, משום שמעתה נשאר השרים בצוותא עם בלעם בכל אותו העת כמו שיבואר להלן כ"ג י"ז, משום הכי נקראו שרי מואב ולא שרי בלק: (בב,כא) **עִם־שָׂרֵי** - מקף כבורר בין מעמד השרים כמייצגים את בלק ובין כמייצגים את מואב.

ב"ה טוב טעם ודעת לדבני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – הוללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח = מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא = מצרף; תביר = מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא = שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף = בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב"פ.**

עוד בנושא מימוש מחשבות לילה (מיכה ב,א) **בְּאֵזְרֵי הַבִּקְרָה יַעֲשׂוּהָ פִי יִשְׁלָאֵל יָדָם:**

[מלבי"ם] (כב,כא) ... ה' אמר לו (כב,כ) קוים לך אַתָּם, וכבר בארנו בפ' קדושים (סי' לב) שיש הבדל בין אתו ובין עמו, שעמו מציין השווי, ואתו מורה שאחד הוא העקר, וה' הודיע שלא ילך עמם בשווי רק אתם, שיהי' דעתו נפרד מדעתם שהוא לא ילך על הכונה להרע לישראל, והוא לא כן עשה כי הלך עמם, ואמר במדרש שמח בפורעניות של ישראל כמוהם, ולכן השכים בבקר וחבש בעצמו את אתונו מרוב חשקו אל ההליכה וא"כ היה בדעתו שאם יצוה ה' לברכם לא ישמע לו שאל"כ ה' לו לחדול מלכת אתם:

במדבר בלק כב,כב:

וַיִּחַר-אַף אֱלֹהִים כִּי-הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְנַצֵּב מִלְאָךְ הִ' בְּהַרְדֵּךְ לִשְׁטָן לֹו וְהוּא רָכַב עַל-אַתָּנוּ וַשְּׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ:

[רש"י] (כב,כב) כִּי-הוֹלֵךְ הוּא - ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוה לילך. **לִשְׁטָן לֹו -** מלאך של רחמים היה, והיה רוצה למנוע מלחטוא (ראה שימוש לכך ב-כב,לב), שלא יחטא ויאבד (ראה תנח" בלק ח). **וַשְּׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ -** מכאן לאדם חשוב היוצא לדרך, יולך עמו שני אנשים לשמשו; וחוזרים ומשמשים זה את זה (ראה שם).

[כב,כב] וַיִּחַר-אַף - מקף כבורר בין משמעות של כעס ועשיית דין כדעת **[אור החיים]** ובין משמעות של צער כנלמד ב- **[מדרש אגדה (בבב) (במ' בלק כב,כב) וַיִּחַר-אַף אֱלֹהִים כִּי-הוֹלֵךְ הוּא .** על שהלך לאבדון שהקב"ה אינו חפץ באבדתן של רשעים:

[כב,כב] וַיִּחַר-אַף אֱלֹהִים כִּי-הוֹלֵךְ הוּא - מונח זרקא מונח סגול, כעין מוסיף מהענין על הענין, כל מונח עשוי להוסיף עוד לימוד מתפקידי תבנית הטעמים. (לימוד א) בלעם למד מההגבלה עליו שבמאמר א-לקים ב-**[כב,כב]** שבעצם רע הדבר בעיני המקום, וב- **[ילקוט שמעוני תורה בלק רמז תשסה] (במ' בלק כב,כא) וַיִּלְךָ עִם-שָׂרֵי מוֹאָב,** ללמדך שהיה שמח בפורענות ישראל, היינו שהוסיף לעצמו תאוה כפ' **[רש"י] (כב,כב) כִּי-הוֹלֵךְ הוּא -** ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוה לילך.

(לימוד ב) **[הכתב והקבלה] (כב,כב) כִּי-הוֹלֵךְ הוּא.** שלא היה ענינו בדרך זה כמי שיוליכוהו אחרים כענין ויקם וילך אחרי, אבל ה' **הוֹלֵךְ הוּא,** כבעל הדבר ומשתדל מעצמו נגד רצון האל ית', כי לא באו לקרוא לו לעצה כלל (רע"ס), ומדויק בזה מלת **הוּא.** **כִּי-הוֹלֵךְ הוּא -** מקף כבורר בין הולך אחרי שציווהו או שמוליכים אותו אחרים **ובין הולך כבעל הדבר ומשתדל מעצמו נגד רצון האל ית'**

[במדבר רבה (וילנא) בלק פרשה כ סימן יג] (כב,כב) וַיִּתְנַצֵּב מִלְאָךְ הִ', מלאך של רחמים היה ונעשה לו לשטן **[ילקוט שמעוני שם]** וכך אמר לבלעם גרמת לי לשמש אומנות שאינו שלי שנאמר **(במ' בלק כב,לב) הִנֵּה אֲנִי יֹצֵאתִי לִשְׁטָן,**

[כב,כב] וַיִּתְנַצֵּב מִלְאָךְ הִ' בְּהַרְדֵּךְ - גרשיים דרגא תביר טפחא, תבנית הטעמים גרשיים ... תביר בתפקיד כעין יצא להחמיר ולהקל. מלמד **[במדבר רבה שם] (כב,כב) וַיִּתְנַצֵּב מִלְאָךְ הִ' בְּהַרְדֵּךְ** וכן לא היה יכול המלאך לנשוף בו ויוציא רוחו אלא אם כן שלף חרבו יצא להחמיר שרמז לבלעם שאם לו יחזור ממחשבתו להרע סופו שיאבד בחרב. יצא להקל שיכול היה מיידית לנשוף בו ויוציא רוחו כנאמר בהמשך **[במדבר רבה שם] כתיב בסנחריב (ישעיה לז,ז) וַיִּצְאֵן מִלְאָךְ הִ' וַיִּפֹּה בְּמַתְנֵהוּ אֲשׁוּר** וכתוב **(ישעיה מ,כד) וַיִּשְׁפֹּךְ בָּהֶם חַיִּיהֶם** **[כב,כב] מִלְאָךְ הִ' בְּהַרְדֵּךְ -** דרגא תביר טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים השייכת לענין ושעל כל אחד חל ענין מסוים או חלה אותה הלכה. כגון סנחריב הרשיע וחילו הרשיע ולכן נענשו **(ישעיה לז,ז) וַיִּצְאֵן מִלְאָךְ הִ' וַיִּפֹּה בְּמַתְנֵהוּ אֲשׁוּר** וכתוב **(ישעיה מ,כד) וַיִּשְׁפֹּךְ בָּהֶם חַיִּיהֶם** וישקיעו בפקדון והנה קלם פגרים מתים: כך בלעם הרשיע ונענשו כל שהרשיעו עמו **(במ' מט' לא,ז) וַיִּצְבְּאוּ עַל-מִדְּוָן פְּאֲשָׁר צִנְהָ הִ' אֶת-מִשְׁחָה וַיִּהְיֶה עִלְיָהּ כְּפִלְזָר: (במ' מט' לא,ח) וְאֶת-מִלְכֵי מִדְּוָן הִרְגוּ עַל-חַלְלֵיהֶם אֶת-אַנְי וְאֶת-רָקִם וְאֶת-צִוְרִי וְאֶת-חִירוֹ וְאֶת-רַבֵּעַ עַמְמַשׁ מִלְכֵי מִדְּוָן וְאֶת בַּלְעָם בֶּן-בְּעֹרֹר הִרְגוּ בְּחֶרֶב:**

[כב,כב] בְּהַרְדֵּךְ - טפחא בתפקיד רבוי ולכן כהביא **[בעל הטורים] (כב,כב) בְּהַרְדֵּךְ לִשְׁטָן.** מכאן שכל הדרכים בחזקת סכנה **[ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד]: (כב,כב) לִשְׁטָן -** מונח כרובי מזיקים, **[דעומב"ת]** כרובי ידיעת מחשבות בלעם, **לֹו -** אתנה כמגביל את ההיזק רק אם ישנה מחשבותיו.

[כב,כב] וְהוּא רָכַב עַל-אַתָּנוּ - פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, פשטא מרמז כי הלימודים הם בפשט.

[אדרת אליהו - מה' קמא] (במ' בלק כב,כב) וְהוּא רָכַב עַל-אַתָּנוּ. שהחמור מקור הטומאה מימינא אך דכורא ידידיה אית ביה נהורא דקיק (ט: אור דק של תיקון) ולכן כתיב באברהם ויחבש את חמרו וכן במשה ומשיח (ור"ל שהוא זכר) אבל כאן כתיב **(כב,כא) וַיִּתְקַבֵּשׂ אֶת-אַתָּנוּ.** **[כב,כב] וְהוּא רָכַב עַל-אַתָּנוּ** (והיא נקבה כידוע) וכן במשיח כתיב **(זכריה ט,ט) הִנֵּה מִלְכָּךְ יָבוֹא לָךְ צִדִיק וְנוֹשֵׁעַ הוּא עִנִּי וְרָכַב עַל-חֲמֹרֶי:** **[כב,כא] וַיִּתְקַבֵּשׂ -** טפחא ללא מרכא לפניה בתפקיד שנוי ורבוי כפי' **[אדרת אליהו - מה' קמא]** הוא רמז על הידים וכמ"ש בזוהר שחבשו אֶת-אַתָּנוּ (לא רק ברתמות רכיבה אלא גם) בכל מיני כשופין. **[כב,כב] עַל-אַתָּנוּ -** מקף כבורר בין השגחת הרוכב על צעדי בהתמו ובין רכיבה ללא הכוונה וזה היה המצב כאן. מפני ש-בלעם ואתונו הם ראשי הטומאה (זעיר ונוקבא של קליפה) ונראים כידועי דעת עליון ומגמתם להטות את העולם מעבודת ה' יתברך לע"ו. בלעם לא היה משגיח על הליכת האתון, כי היא הייתה באחדות עמו. התבודד וכפי' **[אדרת אליהו - מה' קמא (כב,כא)]** שבכל ההליכה היה עושה כשפים

[כב,כב] וַשְּׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ [אור החיים] צריך לדעת לאיזה ענין הודיע שהיו עמו ב' נערי, ורז"ל (תנחומא) אמרו להודיע דרך ארץ וכו', ועדיין קשה למה לא הודיע כן אלא אחר שהזכיר חרון אפו יתברך ויציאת מלאך לשטן לו, ויתבאר על פי דבריהם ז"ל (ברכות מג ב) כי לג' אין המזיק נראה להם ואין צריך לומר שלא יזיק, וכאן לפי שיצא שטן לבלעם מלאך המזיקו מודיע הכתוב טעם שלא הזיק גם שלא נגלה אליו לפי שהיה הוא ושני נערי עמו הרי ג':

[כב,כב] וַשְּׁנֵי נַעֲרָיו - מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן מאבטחים את בלעם שאין מזיק מזיק שלושה. וזה כאשר מדובר במזיק. אבל כאשר מלאך ה' שאומנותו רחמים, נאלץ לבצע הזיק הכלל שלשלושה ויותר לא מזיק מוגבל, כמרומז בטעם סלוק של **[כב,כב] עִמּוֹ.** מלת "עמו" מלמדת ע"פ **[התוה"מ]** על אחדות בדעות, שוויון. אבל לפי **[העמק דבר]** הנערים שלא ראו את המלאך מזלם (נפשותיהם) הרגישו פחד וברחו ובלעם הבין שלהצלת עצמו עליו להתרפס מהזיק אליו אחר שרגלו נפגעה ואתונו מתה תחתיו. **[כב,כב] וְהוּא רָכַב עַל-אַתָּנוּ -** מתמיד לרכוב על אתונו ביום ובלילה כדעת **[הדר זקנים] (כב,כב)** אשר רכב"ת על"י בגימטריא רבעת"ני:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ד) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שזור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

אתנה כמגביל, ללבן חזר וכלל כי הלא הוא אלהי אביהם של אברהם ונחור, כי אלהי תרח היה של נחור. וטעם טפחא כשנוי שוב מבטל את מחשבת לבן וטעם אתנה מגביל רק לכלל הראשון אלהי אברהם.
(לא,ג) קפחא אבוי יצחק – טפחא כשנוי כדי שלא לפגוע בלבן, מרכא סלוק רבוי הגבלות על יעקב שהוא מוגבל למי להשבע, לכן אמר ביראת יצחק ולא בא-להי אברהם ויצחק.

(כב,כד) קדר מנה – מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, (במ' בלק כב,כד) קדר מנה היא המצבה כנאמר (בר' ויצא לא,מה) ניקח יעקב אבן נירמק ממצבה: וההרחבה עליה היא כנאמר בכתוב הבא (בר' ויצא לא,מה) ויאמר יעקב לאחיו לקטן אבנים ויקח אבנים ויעשוהו ויאכלו שם על-הגל: למצבת יעקב וגל בניו אין התניות. במענה למעשה יעקב, (קריאת שמות ומשמעותם) לבן מקים (במ' בלק כב,כד) קדר מנה כנאמר (בר' ויצא לא,גא) ויאמר לבן ליעקב הנהו הגל הנהו המצבה אשר ייתי ביני וביניך: תבנית הטעמים מרכא סלוק, מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות. לבן מקים גל ואחריו מצבה, ולא נשבע (בר' ויצא לא,גא) אפשר שמרמוז שהתחייבות שלו מוגבלת ולכן כאשר יחשוב צדו שהם איך שהוא נפגעים מיעקב ובניו כגון (בר' ויצא לא,ג) אסתענה את-בנמי ואסתקח רשעים על-בנמי יהיה להם אמתלה לעבור (בר' ויצא לא,גא) ואת-המצבה הנהו ואת-המצבה הנהו לרעה:
מפרש [מלב"ם] (בר' ויצא לא,מה) ... ולפ"ז קרא כל אחד שם להאות שהעמיד חברו, לבן קרא להמצבה שהעמיד יעקב בשם יגר שהודות, ר"ל (ט: שלדעת יעקב) שהמצבה היא עדות הקיים ומתמיד לעולם, ויעקב קרא לו להגל שהעמיד לבן גל עד, שהוא (ט: לדעת לבן) רק עד לפי שעה ואינו קיים לעולם: ולכן כאשר לבן וצאצאיו ימצאו אמתלה יצאו לרעות לישראל.

תגובת ישראל בעקבות הפרת הברית ע"י צאצאי לבן.
תהלים ס,א: למנצח על-שושן עדות מקתם לנדד למגד: (ס,א) בהצולתו את ארם נהרים ואת-ארם צובה נישב יואב נה את-אדום בגיא-מלח שנים עשר אלהי:

[מדרש תנחומא (בובר) פרשת דברים סימן ג] (תה' ס,א) מקתם זה דוד, שעשה עצמו מך, ותם על שהלך בתמימות עם קונו, אימתי (תה' ס,א) בהצולתו את ארם נהרים, מהו כשהלך יואב להלחם עם ארם נהרים. יצאו לקראתו, אמרו לו אתה מבני בניו של יעקב, ואנו מבני בניו של לבן, והרי תנאי שלהם [קיים], דכתיב (בר' ויצא לא,גב) עד הגל הנה, כששמע יואב חזר אצל דוד, א"ל מה אתה אומר הרי תנאו שבועת יעקב אבינו, מיד הושיבו סנהדרין (תה' ס,א) שושן עדות, [למגד]: למדוהו ואמרו באמת כך היה, אלא הם עברוהו תחילה, בלעם הרשע מפני מה עבר, לא כך אמר (במ' בלק כג,ז) וישא משלו יאמר מן-ארם נהגני בלק מלך-מואב מסר-יגד לכה ארזה-לי יעקב ולכה זעמה ישראל: (והאם) בושן רשעתים לא שיעבד בנו(?) , שנאמר (שופטים ג,ח) ויעבדו בני-ישראל את-פושן רשעתים שמגה שנים: הם הרשיעו עלינו שתי רשעיות, כיון [שהורו] לו ב"ד, מיד חזר עליהם והרגן,
נעייין בכתוב ותבנית הטעמים (תה' ס,א) בהצולתו את ארם נהרים ואת-ארם צובה
בחמשה חומשי תורה ובט"ז ספרי נ"ך (סה"כ כ"א ספרים) משוער כי תבנית הטעמים קדמא מרכא פשטא [מונח] זקא-קטן ו-תבנית הטעמים קדמא מרכא זרקא [מונח] סגול מרמזות על תפקיד כעין לכתחילה ובפועל.

דוגמאות שמות וארא וז: ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים: (שם' וארא וז), ולקחתי אתכם לי לעם - קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, כעין לכתחילה ובפועל. קדמא מחשבת ליקוחי עם ישראל משעה שעלה במחשבה לברוא עולם ומאריכה עד יציאת מצרים ומתן תורה.
ויקרא אמר כג,לב: שבת שבתון הוא לכם ועניתם את-נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד-ערב תשבתו שבתכם: פ שבת שבתון הוא לכם ועניתם את-נפשתיכם - קדמא כניסת יוה"כ לענין תחילת העניי ומאריכה - מאחרת זמן ענישה המצוין (וי' אמר כג כט) כי כל-הנפש אשר לא-תענה בעצם היום הנה ונקרתה מעמיה:
במדבר בלק כב,כ: ויבא אל-היום אל-בלעם לילה גרסת כתר - קדמא מרכא זרקא סגול, כעין לכתחילה ובפועל, ע"פ רש"י (א) לכתחילה (במ' בלק כב,ח) ... אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אומות העולם, ... בפועל אצל בלק, לכבודן של ישראל דבר עמו ביום?
ע"פ רש"י (ב) לכתחילה (כב,כ) - אם-לקרא לה - אם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עליה שכר, קום לך אתם: ואף - על כרחך את-הדבר אשר-אדבר אליך אתו תעשה, ובפועל הלך משנאתו ואעפ"כ וילך בלעם, אמר שמא אפתנו ויתרצה: או יש לפרש שלכתחילה רצה ללכת משנאה ולא רק מתאוות בצע וכבוד בפועל עשה עצמו כאילו הולך עבור תשלום.

מוצע לומר כי תבנית הטעמים של הפסוק (תה' ס,א) בהצולתו את ארם נהרים ואת-ארם צובה - מרמזת לתבנית טעמים כעין לכתחילה ובפועל. נעזר ב- [מדרש תנחומא (בובר) פרשת דברים סימן ג] הדורש פסוק זה כדי להסביר תפקידי טעמי אמ"ת (איוב, משלי, תהלים) אחדים.

בהצולתו קדמא (פסק) את מרכא ארם מרכא נהרים - צנור כעין זרקא בכ"א ספרים ואת-ארם - מקף גלגל (ירח בן-יומו) צובה - עולה ויורד שהוא כעין סגול של זרקא סגול של כ"א ספרים, כי הוא כעין מפסיק בדרגת קיסר כמו אתנה וסלוק.
(תה' ס,א) בהצולתו - קדמא פסק, ארם קדמו ופסקו השבועה שבין יעקב ולבן שלכתחילה נועדה למנוע לעבור מארם לארץ ישראל ומארץ ישראל לארם את ארם נהרים ובפועל אחרי הארכת זמן (מרמוז בטעם מרכא) היות ואחד הצדדים כאן בלעם מארם עבר עליה ואח"כ (שופטים ג,ח) ויעבדו בני-ישראל את-פושן רשעתים שמגה שנים: ואף שכושן היה שליח ה' להענישם כנאמר בתחילת הפסוק (שופטים ג,ח) ויטראף ה' ביישראל וימכרם בידי פושן רשעתים מלך ארם נהרים יש לומר שארם הרבו להעניש מעבר לשליחותם ולכן נחשב שעברו על שבועת לבן.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת (טורד) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה ובעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפה: תאנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, מעטעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובע"פ.

סה"כ בשלוש פעמים מ"ב קרבנות, כ"א פרים כנגד אומות העולם וכ"א האלים כנגד ישראל. ע"פ ה-[אלשיך הקדוש] בלעם נסה "לייחד שתי המשכות השפע ולהביאן על מואב, לקנות כח א-לקי על כל השאר (למואב מעל שאר העמים ולעצמו מעל יחידים-מכשפים וקוסמים)."

טט – ע"פ האלשיך הקדוש בלעם רצה להשיג גלוי נבואי משם רחמים ולא משם גבורה (כעין תוספת בנבואתו) וגם המשכת השפע הא-לקי למואב בהעדרה על ישראל (היינו גריעה מישראל ותוספת למואב), אבל הקב"ה טובב שצווי בלעם לבלק **התניצב על-עלתיך** לשמוע דבר

ה' אף שלא לשם ה' אלא עם כוונה לעצמו הביא תועלת לעולם כולו המרומות בתבנית הטעמים של **התניצב על-עלתיך** – זרקא סגול, בתפקיד של כעין תוספת מהענין על הענין, על בלק מלך מואב נוספה מלכות דוד. מבלק אחרי דורות אחדים יצאה רות המואביה שהייתה

אם המלכות של דוד המלך. הקב"ה לא מקפח שכר כל בריה השומעת לדברו אף שלא לשם שמים. התיצבות בלק לשמוע דבר ה' איפשרה כשכר להוציא יקר מזולל, נשמות יקרות שנפלו לס"א בחטא אדם הראשון וביניהן נשמת רות שהתגיירה לשם ה' ונעשית אם למלכות דוד.

כנדרש ב- [בבלי זביר כג ב], [בבלי הוריות יב, גופא, אמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי" שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן, שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע, זכה ויצאה ממנו רות, וא"ר יוסי בר' חנינא: רות בת בנו של עגלון מלך מואב הייתה. אם המלכות של בית דוד ולעתיך לבוא מוסיף עליו מלך המשיח שיצא מרות.

הערה: הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה, ודומה לשכר אנשי שכם שנימולו ע"פ דרישת בני יעקב להידמות להם והיתה בכך פעולה שלא לשם ה', ועל ששמעון יום הריגתם ומספרם היה 24000 לכן נפלו 24000 מבני שמעון במגפה על דבר פעור,

[אגרות-קודש האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זי"ע כרך ד' התשי"א, איגרת תשסח ע' ג']
וכמו שהוא בפרט כן הוא גם בכללות הקומה שלימה של כל בני ישראל ראשיכם שבטיכם גוי' עד שואב מימך, שצ"ל נאספים ונצבים כולם כאחד, שכללות נשמות ישראל תשובנה למקורם ושרשם (ראה [לקו"ת ר"פ נצבים.. ד"ה וה' וגו' בשופר גדול]).

(כג,ג) **התניצב על-עלתיך** בהתיצבות בלק על-עולתו לדבר ה' זכה שיצאה ממנו רות אם המלכות זה פתיחה לגילוי מלך המשיח. ע"פ מאמר האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זי"ע אפשר שהתיצבות בלק איפשרה הצטרפות נשמות בית דוד בכללות נשמות ישראל.

במדבר בלק כג,ג: ויאמר בלעם לבלק התניצב על-עלתיך ואלכה אולי יקרה ה' לקראתי ודבר מה-יראני והגדתי לך נגלך שפי': הפניית הרב צדוק משה: [מדרש תלפיות] (להלן תל') אות בית ענף בלעם, [ילקוט ראובני במדבר בלק] ע' מד 87 ד"ה [ילקוט ראובני]: ישראל שהקריב קרבן ונפסל קרבנו בין במחשבה בין במעשה דמו (של הקרבן) נדרש ... כן אירע לבלעם כמה

דאתמר ונהרג הוא וכל הנלוים אליו.

(בשו"ת בשם) [שכחת לקט אומות העולם ומלכיהם ונביאיהם ט] הפרים והאילים שנזבחו ונשרפו ע"י בלעם ולא נתרצו חלבם ודמם לא לפנימים (תל' פנים) ולא לחיצונים, לא לרוחניים ולא לגשמיים, תבעו עלבונם. גם האתון תבעה עלבונה, שהכה אותה על שנתה מן הדרך. עד שהקב"ה אמר לממונים שלהם שיקחו נקמתם מבלעם (ומאותם שהתיעצו עמו) במלחמת מדין, והם יהיו (תל' יחיי) ויכנסו (בסטרון) [בסטרא] דטהרה (תל' דקדושה) ויוקח מכס מהם לכהנים ולוים, לכך נתנו יותר מכס מן החמורים מן שאר בהמות

טמאות (גליא רזיא [ל ע"ג]. עיין בערך בית המקדש סימן (י) [ה']):

א"ה (אמר המחבר של מדרש תלפיות אליהו הכהן?) אם הקב"ה תבע עלבון בהמה טמאה לא יתבע עלבון אומה שלימה שכל האומות מכין והורגים בכל יום דכתיב כי עליך הורגנו כל היום אלא שאריכות הגלות להרבות בשכר ישראל כצדיק גמור ורע לו שהוא להרבות שכרו כדחז"ל ולהכביד בעונשים של אומות.

הפניית הרב צדוק משה: [מדרש תלפיות] (להלן תל') אות בית ענף בלעם, [ילקוט ראובני במדבר בלק] ע' מד 87 ד"ה ... וג"כ האתון לקח נקמה מבלעם שהכה אותה ובזכותה שנתה מן הדרך אשר הכין לה בלעם זכו כל סטרין דיליה דוכרין ונוקבין ונפקי מתחות שלטונא דסטרא אחרא מסאבא ונכנסו תחת ממשלת טהרה וקדושה (גלי רזיא):

ויאמר בלעם – קדמא ואולא ... **אולי יקרה יי** – גרשיים מהפך פשטא, תבנית טעמים המרמזת על אפשרות ללמוד בקל וחומר עם דיו.

(א) בסיפור בלעם והאתון הקב"ה נוקם עלבון האתון המוכה סתם, קל וחומר שנוקם נקמת אומה שלימה שכל האומות מכים והורגין (ב) ישראל שהקריב קרבן ונפסל קרבנו בין במחשבה בין במעשה דמו (של הקרבן) נדרש לכן בקל וחומר לגוי שעשה כן לעבודה זרה או לעורר כוחות טומאה, כמו שאירע לבלעם.

(ג) העולות של בלעם תבעו עלבונם לפני הקב"ה שחלבם ודמם לא נתרצו והקב"ה נוקם עלבונם לכן בק"ו שנוקם עלבון אומה שלימה שכל האומות מכים והורגין.

(ד) ועוד קל וחומר בדרך האפשר: (במ' בלק כג,ג) **ויאמר בלעם** – קדמא ואולא, ... **אולי יקרה ה'** – גרשיים מהפך פשטא, כעין תבנית קל וחומר של שטות שביקש בלעם לעצמו דרגת נבואה כמו של עם ישראל או משה רבנו באופן קבוע או זמני. ראה (במ' בלק כג,ג) בירור אפשרי של הקל וחומר הזה.

במדבר בלק כג,ד: וייקר אליהם אל-בלעם ויאמר אליו את-שבעת המזבחות ערכתי ואעל פך ואיל במזבח:

[רש"י] (במ' בלק כג,ד) **וייקר** - לשון עראי, לשון גנאי, לשון טומאת קרי; כלומר: בקושי ובכזיון; ולא היה נגלה אליי ביום, אלא בשביל להראות חבתן של ישראל (ראה תנ"כ וישלח כד). **את-שבעת המזבחות** - 'שבעה מזבחות ערכתי' אין כתיב כאן, אלא: **שבעת המזבחות**; אמר לפניו: אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות, ואני ערכתי כנגד כולן. אברהם בנה ארבעה: 'ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו' (בר' יב,ז), 'ויעתק משם ההרה' וגו' (שם,ח), 'ויאהל אברם' וגו' (בר' יג,יח), ואחד בהר המוריה (ראה בר' כב,ט); ויצחק בנה אחד: 'ויבן שם מזבח' וגו' (בר' כו,כה); ויעקב בנה שתיים: אחד בשכם (ראה בר' לג,כ), ואחד בבית אל (ראה בר' לה,ז).

(במ' בלק כג,ד) **ואעל פך ואיל במזבח** - ואברהם לא העלה אלא איל אחד (ראה בר' כב,יג).

(במ' בלק כג,ד) **את-שבעת המזבחות ערכתי** – מהפך פשטא זקא-קטן, מוציא מפשטו (א) כי בלק ערך המזבחות (ב) לא בנאן לכבוד ה' אלא נגד שבעת המזבחות שבנו האבות כדי להוות משקל נגדם ובכך להראות לה' שהוא משתדל לפחות כמו האבות וה-[רמב"ן] ב-

(במ' בלק, כג,א) פ' ערכתי לפניך מזבח שלם בקרבן שלם, יעלו על רצון מזבחך (ע"פ יש' ט,ז). וע"י ש-**ואעל פך ואיל במזבח** - ואברהם לא העלה אלא איל אחד (ראה בר' כב,יג), כעין טענת קל וחומר, ומה ראתי להיענות לאברהם על איל אחד קל וחומר שעל ה' להיענות לבלעם שהעלה פך ואיל. אפשר כי טענה זאת מרומזת בתבנית הטעמים של הפסוק (במ' בלק כג,ג) **ויאמר בלעם** – קדמא ואולא, ... **אולי יקרה ה'** – גרשיים מהפך פשטא, כעין תבנית קל וחומר או הגבלה מותנית או זמנית של קבלת נבואה משם הוי' לעכו"ם על דרך מקרה בחו"ל שלא על המים, בגלל עריכת שבעה מזבחות כנגד שבעה מזבחות האבות ועוד שהקריב במ פך ואיל לעומת רק איל של אברהם אבינו.

(כג,ד) **וייקר אליהם** – מרכ א טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב. [רמב"ן] (כג,ד) אמר בו (לעיל כב כ) ויבא אלהים אל בלעם, כי הלשון הזה לא יאמר נביאים, רק במי שלא בא במדרגה ההיא, וכן ויבא אלהים אל אבימלך (בראשית א, ג) ויבא אלהים אל לבן (שם לא כד).

ואפשר שפירושו ביאת הרצון בדבור מן העליון אל השכלים אשר יחלימו, כי גם בלעם ביום נופל ותרדמה נפלה עליו וגלוי עינים: